Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, …АДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

№ 181 (17304) | 1986 оной августын 6, среда | Сэн 3 мүн.

…ЭЙ ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ, …ЭЙ МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

…ральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй …худалдаа наймаан болон эд хэрэглэгшэдэй …сэблэлгые, экономическа урмашуулгые, наржуулан һайжаруулха тухай» тогтоол

…зургаанууд сэхэ харюусаха ёһотой гэжэ тогтоогдоо. Худалдаа наймаае хүтэлбэрилгын зургаанууд, худалдаа наймаанай предприятинүүд болон эмхинүүд юумэ худалдажа абагшадай аша туһые эдэбхитэйгээр хамгаалха, эд бараагаар хангагшадтай харилсаа холбоо тогтоолгодо залан сэхэ хараа шэглэл баримталха ёһотой.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилжэ, тэдэниие саг соогоо худалдаа наймаанда гаргаха даабаринуудаа хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхын түлөө министерствэнүүд болон албан зургаануудай харюусалга дээшэлүүлэгдээ.

Худалдаа наймаа хүгжөөлгые түсэблэлгэдэ, эд бараанай нэеэсэнүүдые дары түргөөр иишэ тиишэнь гаргажа худалдалгада арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй эрхэнүүд үргэдхэгдэнэ.

Экономическа ба социальна хүгжэлтын табан жэлэй болон жэлэй түсэбүүд соо социалис гүрэнэй үйлэдбэриин предприяти тухай дүримэй дэлгэрүүлэн тараагдадаг союзна болон автономито республиканүүдай Худалдаа наймаанай министерствэнүүдтэ, худалдаа наймаанай ба ниитын эдеэ хоолой хизаарнуудай, областьнуудай (городуудай) управленинүүдтэ, гүрэнэй худалдаа наймаае хүтэлбэрилгын бусад зургаанүүдта, тэдэнэй мэдэлдэ байдаг предприятинүүдтэ (эмхинүүдтэ) иимэ үрэ дүнгүүд баталагдана гэбэл: аохи худалдалгын хэмжээе оруулаагүй розничэ эд бараанай эрьесэ, аохи худалдалгын хэмжээе оруулаагүй нииты эдеэ хоолой эрьесэ, өөһэдынгөө үйлэдбэриһэн продукциие худалдалгын эрьесэ, гүрэнэй зүгһөө капитальна һомолонгонуудай, барилга-хабсаралгын ба подрядна хүдэлмэриин лимидүүд, гол фонднуудые, нэгэ газарһаа хэгдэһэн капитальна һомолонгонуудай ашаар үйлэдбэриин хүсэнүүдые, объектнүүдые ашаглалгада оруулалга.

Худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай эдэбхи үүсхэлые, тэдэнэй ажалай түлбэриие дээшэлүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн экономическа нормативуудые, материальна урмашуулганүүдые хүдэлмэриин эсэсэй үрэ дүнгүүдһээ дулдыдуулан баталхаар хараалагдана.

Доторой ажахын тоосоон аги бүхы талаарнь хүгжөөһэнэй, бэхижүүлһэнэй үндэһөөр социалис гүрэнэй үйлэдбэриин предприяти тухай дүримэй дэлгэрүүлэгдэдэггүй ажахынуудай (магазинуудай, столовонуудай ба бусад подразделенинүүдэй) ажал ябуулгые һайжаруулха хэмжээнүүдые бэелүүлхэ шухала гэжэ тоологдобо.

СССР-эй Худалдаа наймаанай министерство, Центросоюз, союзна республиканууддай Министрнүүдэй Соведүүд, худалдаа наймаанай сетьнүүдтэй бусад министерствэнүүд болон албан зургаанууд, худалдаа наймаае хүтэлбэрилгын нютагай зургаанууд, худалдаа наймаанай предприятинууд болон эмхинүүд хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэй зохилдуулан, үргэн ассортиментын эд бараа болон нииты эдеэ хоолой продукци худалдаанда ехээр гаргаха уялгатай. Магазинуудта хүргэгдэһэн эд бараанай ассортиментнүүдтэ үнэ сэнгэй гол бүлэгүүдтэ үхибүүдтэ, залуушуулда, аха наһанай хүнүүдтэ хабаатай эд бараан заатагүй гаргагдахаар хараалагдаха ёһотой гэжэ тогтоогдобо. Худалдаа наймаанай предприятинуудай (эмхинүүдэй), ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд эд бараанай ассортиментнүүдые сахихын түлөө хубиин харюусалгатай байха ёһотой.

Хүдэлмэриин болон социалис мүрысөөнэй дүнгүүдээр дээдэ болон нютагай зургаанууд худалдаа наймаанай предприятинуудай (эмхи зургаануудай) ажахын ажал ябуулгада сэгнэлтэ үгэхэ. Тиихэдээ розничэ эд бараанай эрьесын, нииты эдеэ хоолой продукциин эрьесын гү, али өөһэдынь үйлэдбэрилһэн продукци худалдаха талаар эрьесын, гол фонднуудые, үйлэдбэриин хүсэнүүд болон объектнүүдые ашаглалгада оруулха, мүн тэрэшэлэн ажахын ажал ябуулгын олзо орошые (ашаг үрые) дээшэлүүлхэ түсэбүүдэй дүүргэлтэ хараада абтаха. Эд бараанай (продукциин) сорт янзануудай бүридхэлые худалдаа наймаанай дүримүүдые сахилгаһаа, хангалгын шанар болон болбосоролһоо, худалдан абагшадай зүгһөө гомдолнуудай үгы байһанһаа дулдыдан, розничэ эд бараанда болон нииты эдеэ хоолой предприятинуудай, эмхи зургаануудай ажал ябуулга сэгнэгдэхэ. Оптово худалдаа наймаанда предприятинуудай (эмхи зургаануудай) ажал ябуулгые сэгнэхэдээ, баталагдаһан хэлсээнүүдэй ёһоор эд бараагаар хангаха уялгануудай дүүргэлтэ гол дүнгүүдэй тоодо хараада абтаха.

Худалдаа наймаае залан хүтэлбэрилгые һайжаруулхын, худалдаа наймаанай эмхи зургаануудые бодомжотойгоор хубаарилан табихын ба тусхай шэглэлтэй болгохын, олон шатаар хүтэлбэрилхэ, бэе бэеэ дабтаха ябадалые зайсуулан усадхахын тулада һал бариин эмхидхэлэй байгуулалмжые нарижуулан һайжаруулха талаар шухала хэмжээнүүдые абаха гээд СССР-эй Худалдаа наймаанай министерствэдэ, бусад министерствэнүүд болон албан зургаанууддта, мүн тэрэшэлэн союзна республиканууддай Министрнүүдэй Соведүүдтэ даалгагдаба.

Москва болон Ленинград хотонуудта, союзна ба автономито республиканууддай, хизаарнуудай, областьнуудай түбүүд болон бусад хотонуудта онсо моодно эд бараа худалдаха магазинуудые, мүн тэрэшэлэн нютагта үйлэдбэрилэгдэһэн бараа худалдаха магазинуудые хүгжөөхэдэ зүйтэй гэжэ тоологдобо.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ түсэбүүдтэй розничэ эд бараанай эрьесые холболгые хангахын тулада худалдаа наймаанай предприятинуудай (эмхи зургаануудай) болон хүн зондо эд бараа бүтээдэг үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдэй (предприятинуудай) хоорондохи ажахын талаар харилсаануудые нарижуулан һайжаруулха, үйлэдбэрилэгдэдэг арадай хэрэглэмжын эд бараанай сорт янзануудые бүридхэлгэдэ ба шанарыень һайжаруулгада худалдаа наймаанай үүргые дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдые бэелүүлхэ гээд хараалагдаба.

Предприятинуудай (эмхи зургаануудай) түсэбэй ёһоор ба болото дээрээ абадаг олзо орошые хэрэглэхэ шэглэлнүүд тодорхойлогдобо.

Предприятинуудые (эмхи зургаануудые) үйлэдбэриин ба социальна талаар хүгжөөхэ хэмжээнүүд хараалагдаа. Тэдэнэрэй ажахын ажал ябуулгые һайжаруулгада урьһаламжын үүргэ ехэ болгогдохо.

Худалдаа наймаанай болон нииты эдеэ хоолой материально-техническэ баазые хүгжөөлгэдэ СССР-эй министерствэнүүд болон албан зургаануудай, союзна республиканууддай Министрнүүдэй Соведүүдэй мүнгэ зөөри һомолдог гурим, мүн тэрэшэлэн түсэблэлгын, проект зохёолгын, мүнгэ һомололгын ба розничэ худалдаа наймаанай болон нииты эдеэ хоолой предприятинуудые барилгада болон түхеэрэлгэдэ зорюулагдадаг капитальна һомололтонуудые тоо бүридхэлдэ абаха гурим тэрэ хэбээрээ үлөөгдөө.

Хүн зониие худалдаа наймаанай талаар хангалгые һайжаруулха, худалдан абагшадта тааруу зохид сагта худалдаа наймаанай болон нииты эдеэ хоолой предприятинуудай (эмхи зургаануудай) хүдэлмэриие хангаха, сезонно худалдаа наймаа үргэдхэхэ ба бусад хүдэлмэри бэелүүлхэ зорилгоор эдэ бүгэдэ тааламжатай гэжэ тоологдобо:

хоёр ажалда хүдэлхэ гуримай ёһоор (өөрынгөө гү, али нүгөөдэ предприяти дээрэ) гол хүдэлмэриһөө сүлөө сагтаа овощ, үрэ жэмэс, шүүһэ болон сезонно эд бараа худалдаха, ашаа тээхэ ба буулгаха, заһабари хэхэ ба бусад үүдэлмэридэ бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй хабаадалгые зүбшөөхэ;

илангаяа худалдан абагшадай тон олоор ябаха сагта студентнэрые, пенсионернүүдые, нииты үйлэдбэридэ хабаададаггүй бусад хүнүүдые хүдэлмэриин хүсэд бэшэ үдэртэй ажалда хабаадуулха ябадал үргэдхэхэ;

арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомуудтай зүбшэн хэлсэһэнэй ёһоор, хүн зоной эрилтэнүүдые хараада абажа, хүдэлмэриин тусхай забһарлалгатай график бии болгохо;

СССР-эй Худалдаа наймаанай министерствын болон Эд хэрэглэгшэдэй кооперациин системын предприятинууд болон эмхи зургаанууд (барилгынхиһаа бэшэниинь), бусад министерствэнүүд болон албан зургаануудай худалдаа наймаанай предприятинууд (эмхи зургаанууд) 1987 ондо ажахы эрхилэлгын шэнэ гуримда оруулагдаха.

Худалдаа наймаанай предприятинууд болон организацинуудай ажал ябуулгые нарижуулан һайжаруулха асуудалнуудта анхаралаа шангадхаха, ажахы эрхилэлгын шэнэ эрхэ байдалда оролгодо бэлдэхэдэнь ба ороходонь тэдэнэртэ бүхы хэмжээнэй туһаламжа үзүүлхэ гээд союзна республиканууддай Компартинуудай ЦК-нууд болон Министрнүүдэй Соведүүдтэ, нютагай партийна болон совет органуудта даалгагдаба. Хүн зониие хангалгые һайжаруулхын, ажахыгаа ашаг үрэтэйгөөр эрхилхын, түсэблэлгын, экономическа урмашуулга болон залан хүтэлбэрилгын мүнөөнэй онол арганууддые гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ, шадамараар хэрэглэхын түлөө худалдаа наймаанай болон нииты эдеэ хоолой хүтэлбэрилэгшэдэй ба мэргэжэлтэдэй харюусалгые дээшэлүүлгэдэ онсо анхарал хандуулагдаа.

Гүрэнэй худалдаа наймаанай болон эд хэрэглэгшэдэй кооперациин ажалша коллективүүд, партийна, совет болон ажахын органууд, профсоюзай болон комсомолой эмхи зургаанууд ажахы эрхилэлгын шэнэ гуримуудые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэжэ, һайн ба элдэб янзын эд бараагаар хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хүсэд һайнаар хангажа, худалдан абагшадые хангаха болбосоролоо дээшэлүүлжэ, КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ ёһотой хубитаяа оруулха бээ гэжэ батаар этигэжэ байһанаа КПСС-эй Центральна Комитет болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет элирхэйлэн мэдүүлнэ.

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЫН ГАБШАГАЙ ҺАРА

Арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ нииты гээ адууһа малда хүсэд хүрэхөөр үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ зорилго хараалһан Бодонгуудай совхозой үбһэшэд харюусалгата хаһаяа урагшатайгаар үнгэргэжэ байнхай. Ажахымнай Шанагын отделениин үбһэшэд тэжээл бэлэдхэлгээ июнийн

БОЛЗОРТОО БЭЕЛҮҮЛХЭЭР ЗЭҺЭНХЭЙ

25-һаа, харин Хонхолын үбһэшэд энэл һарын эсэсһээ эхилээ һэн.

Энэ жэлдэ ажахымнай бүхыдөө 19 мянган центнер үбһэ һурилжэ абаха, 1780 центнер силос дараха түсэбтэй юм. Тиин мүнөө түрүүшын 10 мянган центнер үбһэн һайн шэмэ шанартайгаар хуряагдажа абтаа.

Совхоздомнай мүнөө үбһэшэдэй оньһожоруулагдамал хоёр, морин косилкатай гар хажууршадай нэгэ звено эмхидхэгдэнхэй ажаллана. Манай луговодууд, лугомелиоративна оньһожоруулагдамал отрядай механизаторнууд тэжээл бэлэдхэхэ харюусалгата хаһадаа эртэнһээ түгэс һайнаар бэлдэһэн юм. Тусхайлбал, машина, техникэе заһабарилжа тааруулхаһаа гадна хажуур, аса, тармуурнуудаа бэлдэһэн байна.

Ажахымнай дирекци, партком, профсоюзай комитет үбһэшэдэй звено бүхэндэ суглаа үнгэргэжэ, хэхэ ажалайнь түсэб, уялгатайнь, мүн социалис мүрысөөнэй гуримтай танилсуулһан байха юм. Совхозой экономистнууд үбһэшэдтэ салин түлбэри, нэмэлтэ урмашуулга тухай дэлгэрэнгыгээр ойлгуулжа үгөө.

Эмхидхэлэй, ойлгуулалмжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулһанайнь ашаар мүнөө үбһэшэдэй ажал бүтээсэтэй, урагшатайшье гэшэ. Социалис мүрысөөнэй һүүлэй дүнгөөр Аюша Базаровай хүтэлбэрилдэг оньһожоруулагдамал звеногой гэшүүд бусадһаа ехээр үбһэ һурилөө. Һаядаа тус коллектив 170 гектарта таригдаһан донник ногоо хуряажа, сенаж дараха юм.

Хонхолын отделениин уһалагдадаг сабшалангай ургаса хуряажа абадаг Сандак Жамбалтаровай хүтэлбэрилдэг звено 14 хүнһөө бүридэнхэй. Нүгөөдэ Шанагын отделенидэ тэжээл бэлэдхэдэг Жаргал Бальжинимаевай звено эдэ үдэрнүүдтэ ажалайнгаа бүтээсэ эрид дээшэлүүлнэ.

Хонхолын үбһэшэдэй звенодо тракторай косилкаар үбһэ сабшадаг Цыренбазар Лодсев Цыден хүбүүнтэйгээ үдэр бүхэндэ нормоёо холо үлүүлнэ. Морин косилкатай гар хажууршадай звенодо 20 хүн ажаллана. Тэрэ коллективые Алдар Дондубон хүтэлбэрилдэг юм. Намаг налхитай, дошо болдогтой участогай ногоо сабшадаг тус коллектив мүнөө олон һуритэй болонхой.

Байгша ондо условно мал бүхэндэ 20 центнер тэжээлэй единицын хүртэхөөр үбһэ тэжээл нөөсэлжэ абаха гэжэ шиидэһэн совхозоймнай үбһэшэд наратай сэлмэг эдэ үдэрнүүдтэ улам шударгыгаар ажаллана.

Ч. ЦЫРЕНОВ,
Бэшүүрэй районой Бодонгуудай совхозой Хонхолын отделениие эрхилэгшэ.

САГАА ЗҮБӨӨР ХЭРЭГЛЭНЭ

«Пограничный» совхозой дүрбэдэхи отделение эрхилэгшэ В. Д. Ринчинов механизатор В. В. Разгильдеев хоёрой хөөрэлдөөн сооһоо ехэ юумэ ойлгожо абаа һэм.

— Энэ мүнөө сабшажа ябаһан газараа дууһаһаар, Должин голой хоймор багай ногоо унагааха хэрэгтэй. Саг манниие хүлеэхэгүй, шамдахал хэрэгтэй болоно,— гэжэ отделениие эрхилэгшын хэлэхэдэнь, харин нүгөөдэнь тодожо абаһаар:

— Тиимэл даа. Бидэ энэ жэлэй байдалые ойлгонобди. Владимир Дондокович, энэ газарайнгаа ногоое сабшажа, мүнөөдэр дууһаха ёһотойбди. Үглөөдэрһөө тиишээ ошоно аабзабди даа. Үдэр бүхэндэ эршэмтэйгээр хүдэлнэбди, нормоёо хоёр дахин шахуу үлүүлнэбди.

Һүүлдэнь тус отделениин рэжэ үгэбэ.

үбһэшэдэй звеногой ажал хэрэгтэйнь танилсахадаа, ехэ баясажа ерээ һэм. Хура бороогой хэды һаад ушаруулаашье һаань, тэдэнэр һуринуудаэ бэдхоожол байна.

— Би эндэ үнинэй ажаһуудагби. Арба гаран жэл болоо ёһотой. Теэд иимэ зуниие үзөөгүйб. Үглөөгүүр бодоод хэрахадашни, ехэл сэлмэг, наратай үдэр болохо шэнги байха. Уданшьегүй тэнгэри бүрхэһөөр бүрхөөд, бороо орожорхихол даа. Тиигээд наран гараад, халуунаар шатааха. Үдэр соо тэнгэри хэдэн дахин бүрхэжэ, сэлмэжэл байха. Иимэ байдалда тэжээл бэлэдхэхэ гээшэшни угаа бэрхэтэй хэрэг. Хяагтын Адагай, Харанхын ехэнхи сабшалангуудынь уһанда абташанхай,— гэжэ нүхэр Ринчинов тодорхойгоор хөөрэбэ.

Дүрбэдэхи отделенидэ оньһожоруулагдамал нэгэ звено эмхидхэгдэнхэй. Косилкашад А. Ш. Шакиров, М. К. Кадыров, залуу механизатор С. Батуев гэгшэд үндэр ногоо унагаажа ябаа бэлэй.

Ажалай нэгэ багахан забһарлал соо звеное даагша Александр Шакирович Шакировтай уулзажа хөөрэлдэбэб.

— Манай коллектив хамтын подрядай гуримаар хүдэлдэг юм. Энэ жэлэй баян ургасые хараада абан, бидэ жэлэй эхиндэ 2800 центнер үбһэ бэлэдхэхэ гэһэн социалис уялгаяа мүнөө дахинаа хаража үзөөд, 3000 центнер тэжээл нөөсэлхэ байһанаа мэдүүлнэбди. Эдэ үдэрнүүдтэ косилкашаднай хадын ташалангай ногоо унагаажа эхилбэ,— гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Сагай уларилай хэды тогтууригүй байгаашье һаань, тус отделениин үбһэшэд сэлмэг үдэрэй час, минута бүхэниие зүбөөр хэрэглэхые оролдоно.

Е. СУРМАЧ.

Хяагтын район

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тракторист М. К. Кадыров; үбһэн һурилэгдэнэ.

Авторай фото.

АМЖАЛТААРАА УРМАШАНА

◆ Мухар-Шэбэрэй районой «Коммунизм» колхоз 17,2 мянган центнер үбһэ хуряажа, түсэбөө үлүүлэн дүүргэбэ. ◆ Бүхы үбһэнэйнь 80 процент I болон II классай шанартайгаар бэлэдхэгдээ. ◆ Үбһэ хуряалга, сенаж, силос даралга үргэлжэлһөөр.

Һая наашадашье үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын иимэ эмхитэйгээр, эршэмтэйгээр ябуулагдаһаниинь һанагданагүй. Эндэ хэдэн эрхэ байдал шиидхэхы нүлөө үзүүлээ гэхээр. Нэгэдэхеэр, КПСС-эй XXVII съездын, мүн партиин ЦК-гай июниин (1986 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө тэмсэжэ, манай колхозой ажалшад бүхы хүдэлмэриеэ шэнэ гуримаар эмхидхэхэ, хубилалта хэхэ гэжэ оролдон, энэ жэлдэ үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдээ хэзээ хэзээнэйхиһээ һайнаар бэлдэжэ, эршэмтэйгээр ябуулжа шадаа. Хоёрдохёор, байгша ондо бүхы бригаданууднай үбһэндөө урда урдынхиһаа эртэ ороо. Тиигэжэ үнгэрһэн июль соо хура бороогүй, наратай халуун үдэрнүүдэй тогтоод байһаниие һамбаашалжа, богони болзор соо ехэ үбһэ абажа урдеэ гээшэ.

Һүүлэй мэдээгээр колхоздо 17.2 мянган үлүүтэй центнер үбһэн хуряагдажа, сомогдоод байна гэхэ гү, али түсэбөөр хараалагдаһанһаа 1000 үлүүтэй центнерээр ехэ үбһэн абтаа.

Үбһэндэ ороһон түрүүшын үдэрһөө хойшо бригадир И. К. Екимовэй хүтэлбэрилдэг ЛМО-гой бригада мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана. Арбаад хүнһөө бүридэһэн үбһэшэдэй эндэхи оньһожоруулагдаһан звено 6360 центнер үбһэ абаха даабаритай аад, мүнөө 6900 центнер үбһэ сомоод байна. Энэ звенодо ажалша бэрхэ механизаторнууд Г. Г. Бельский, А. П. Федотов, А. Ф. Федоров гэгшэд ногоо сабшалга, үбһэ хуряалга, сомолго дээрэшье хүдэлхэдөө үнэн шударгы, бүтээсэ ехэтэй.

Тэрэшэлэн М. М. Федоровой даадаг звено баһал муу бэшээр хүдэлнэ. Эдэнэр 5200 центнер үбһэ абаха түсэбтэй аад, тэрэнээ 6400 центнертэ хүргөө. Тэдэнэр ойрын үдэрнүүдтэ бүхы сабшалангайнгаа үбһэ абажа дүүргэхэнь.

Олонхи звенонууд үбһэ абаха түсэбөө үлүүлэн дүүргээшье һаа, амжалтаараа урмашан, мүнөө сабшалангай захаархи, бургааһа шугы соогуур ногоо ухашалан сабшажа, хуряажа, ажалайнгаа эршые улам шангадхана. Энээнэй ашаар бүхыдэнь 21 мянган центнер үбһэ бэлэдхэхэ гү, али даабариһаа гадуур 4,5 мянган центнер үбһэ нөөсэлхэ зорилго табигдана. Гадна байгша ондо бухы үбһэеэ түрүү аргаар бэлэдхэжэ, һайн шанартайгаар абаха гэжэ үбһэшэднай ехэ оролдоо гээшэ. Жэшээнь, бүхыдөө абтаһан үбһэнэй хахадһаа ехэнхинь рулон болон тюгууд болгогдожо багсалагдаа. Сабшагдаһан ногооё хура бороодо оруулангүй, эрьюулжэ, урбуулжа байгаад хуряаһанай ашаар бүхы үбһэнэй хахадынь I классай, бэшэниинь II классай шанартай гэжэ шалгалтаар тодоруулагдаа.

Эндэ үшөө ямар юумые нэмэжэ тэмдэглэхэб гэхэдэ, ажахын луговодуудай оролдолгын ашаар бүхы 773 гектар сабшалан дээрэһээ муу бэшэ ургаса абтаа. Үнинэй луговод М. И. Поломошновой уһалһан 170 гектар газарай гектар бүхэнһөө 36 центнер ургаса гараа.

Мүнөө жэлдэ эртэ сабшагдаһан зарим газарые уһалаад, утэгжүүлгэ оруулаад, августын һүүл багаар хэнзыень сабшажа абаха зорилго табинабди. Энэ баһал бүдүүн тэжээл нэмэжэ бэлэдхэхэ арга олгохо байна.

Байгша ондо бидэ ороо һото холимол ургамалнуудые хожомшог сабшажа, хоолосуудайнь эдеэнэй хатуушаг боложо эхилээд байхадань хуряажа, сенаж дараха гэжэ шиидэбди. Энээнэй ашаар сенажай шэмэ шанар дээшэлхэ ёһотой. 300 гектарта таригдаһан хара таряан, горох болон обёосой холисые августын тэн багаар сабшаад, 15—16 мянган центнер сенаж бэлэдхэхэбди.

Эдэ үдэрнүүдтэ ажахын оньһожоруулагдаһан нэгэ отряд (бригадирынь Ф. А. Иванов) доннигой ургаса сабшажа, силос даража байнхай. Түрүүшын 3 мянган тонно шэмэтэ тэжээл нүхэндэ хэгдээ. Ойрын үдэрнүүдтэ 180 гектарай кукурузын, наран сэсэгэй, 280 гектарай рапсын ногоон хуряагдажа, силос болгогдохо юм.

Мүн витаминтай ногооной гурил, хэршэгдэмэл хатаагдамал ногооной сечкэ нөөсэлхэ хүдэлмэри баһал түлэг дундаа. Үнинэй механизатор Г. М. Варфоломеевэй звено АВМ-2,5 түхэлэй агрегадаа һайнаар хүдэлгэжэ, мүнөө 420 тонно ногооной шэмэтэй гурил татаа. Ойрын 4—5 үдэр соо эдэнэр түсэбөө дүүргэхээр эрмэлзэнхэй. Тэрэшэлэн А. П. Оленниковэй даадаг звеногойхид баһал муу бэшэ бүтээсэ туйлана. Энэ жэлдэ АВМ агрегадуудаа намар бүри хожомхон болотор һаадгүйгөөр хүдэлгэжэ, бүхыдэнь 800 тонно витаминтай ногооной гурил, сечкэ бэлэдхэхээр түсэблэнхэйбди.

С. УНИЧ,
Мухар-Шэбэрэй районой «Коммунизм» колхозой ахамад агроном.

…ММУНИСТНУУДАЙ ЖЭШЭЭГЭЭР

һайнаар хэрэглэхэ зорилгоёо бэелүүлжэ шадана. Н. А. Курочкин, В. И. Литвинцев гэгшэдэй бригадануудай коллективүүд бүхы ажалаа бригадна подрядай гуримаар хэдэг болоо. Поездын захиргаан, партийна, профсоюзай организацинууд ажалай түрүүшүүлэй дүй дүршэлые олоной дунда дэлгэрүүлнэ. Барилгашаднай 52 процент ажалаа бригадна подрядай гуримаар хэдэг болоо. Эдэ бүгэдын ашаар гүрэнэй даабари дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ аргатай болонобди, — гэжэ поездын партийна организациин секретарь В. Д. Ведерников хэлэнэ.

В. Д. Ведерников үнэн сэхэ, эдэбхитэй бэрхэ партийна хүтэлбэрилэгшэ гэжэ Буряадай участогай коммунистнуудай дунда мэдээжэ болоһоор үнинэй.

Байгша оной эхин багаар В. Д. Ведерников барилга-хабсаралгын 575-дахи поездын партийна организациин секретаряар дэбжүүлэгдээ. КПСС-эй Северобайкальскын горком алдуу гаргаагүй гээд һанагдана. Юуб гэхэдэ, В. Д. Ведерников даажа абаһан ажал хэрэгтээ коммунис ёһоор, эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг заншалтай. Тиимэһээл аша үрэтэй онол арганууддые хэрэглэхэ гэжэ эрмэлзэдэг, урагшаа һанаатай хүн юм. 575-дахи поездын коммунистнуудай урда шанга эрилтэ табижа, хурдадхалгын табан жэлэй үдэр бүхэниие үндэр бүтээсэтэ ажалаар түгэсхэхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхые тэрэ уряалдаг.

— Мастерска участок бүхэндэ партийна бүлэгүүдые эмхидхээбди. Коммунистнууд эгээл харюусалгатай участогуудта ажаллажа, бэшэндээ түрүү ажалай үльгэр жэшээ харуулдаг. Түрүүшүүлһээ хойно тохогүй гэжэ бэшэшье хүдэлмэришэднай оролдожо, хамтын хэрэгтэ хубитаяа оруулалсана,—гэжэ В. Д. Ведерников хөөрэнэ.

Коммунистнуудай эдэбхи үүсхэл гарган, эршэтэй шангаар хүдэлһэн газарта амжалта туйлагдадаг, ёһотой баатаршалга гаргагдадаг. Түрүүшын хахад жэлэй даабарие 575-дахи поездынхид амжалтатайгаар бэелүүлээ. Жэлэй дүүрэтэр үшөө 4 миллион түхэригэй барилга хэжэ, 127 айлай орохо олон дабхар гэрнүүдые, һургуулиин байшан, промышленнэ объектнүүдые ашаглалгада тушааха даабаритай. Поездын захиргаан, партийна организаци шэнэдхэн хубилгалгын замда эдэбхитэйгээр оролсобо бшуу. Энээн дээрэһээ БАМ-ай ехэшье, багашье объектнүүд түргэнөөр, эрхим шанартайгаар хэгдэжэ, үдэр бүриин даабари үлүүлэн дүүргэнэ.

К. ЖАМЬЯНОВ.
Хойто-Байгалай район

ЖУРНАЛИСТНУУДТАЙ УУЛЗАБА

КПСС-эй Центральна Комитедэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэ П. И. Кравченко республикын газетэнүүдэй, Буряадай АССР-эй Телевидени болон радио-дамжуулгын талаар Хэблэлэй, полиграфиин болон номой худалдаа наймаанай талаар гүрэнэй комитедүүдэй, Буряадай номой хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзаба.

Ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха хэрэгтэ эрдэм-техникын дэбжэлтые ашаглаха, партийна, ажахын хүдэлмэриин онол арганууддые шэнэдхэн хубилгаха, хүн зоной зохёохы бэлиг шадабари, эдэбхи үүсхэл улам хүгжөөхэ талаар партийна комитедүүдэй хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай нүхэр П. И. Кравченко дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ. Республикымнай Хяагтын, Хойто-Байгалай районуудай партийна организацинуудай хүдэлмэритэй танилсаһан тухайгаа, эдэ организацинуудта бии байгаа дүй дүршэл болон зайсуулагдахаар дутагдалнуудай ушарһан тухай үгэ хэлэгшэ тодорхойгоор хөөрэжэ, республикын хэблэлэй, олониитэдэ мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй ээлжээтэ зорилгонуудта тогтоод, суглараагшадай олон тоото асуудалнуудта харюусаба.

Уулзалгада партиин обкомой секретарь К. К. Шомоев, КПСС-эй обкомой таһагуудые даагшанар Н. И. Крючков, В. М. Горлов гэгшэд хабаадалсаа.

Манай корр.

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

САГ ХҮЛЕЭХЭГҮЙ, ШАМДАХАЛ ХЭРЭГТЭЙ

Партиин XXVII съездын, КПСС-эй ЦК-гай июниин (1986 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдээр зоригжоhон, социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ гэhэн партиин Центральна Комитедэй Хандалга халуунаар дэмжэhэн Захааминай районой хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд үйлэдбэридөө муу бэшэ дүнгүүдые туйлана. Юрэнхыдөө совхозуудай хүдэлмэришэдэй харюусалга болон эдэбхи үүсхэл дээшэлжэ байнхай. Хүдөөгэй ажалшадай хүсэл оролдолгоор байгша оной түрүүшын хахад жэлдэ мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэбүүд сүм дүүргэгдэбэ. Районой ажахынууд тоhоной заводто 24 мянга гаран центнер hү тушааагаа гэхэ гү, али даабари 107 процент дүүргэгдэв. Сагаан эдеэ үйлэдбэрилхэ, ажаhуугшадhаа худалдажа абаха зорилгонуудаа Михайловкын, Ёнгорбойн, Санагын, СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозуудай hү haалиин фермэнүүдэй коллективүүд урагшатайгаар бэелүүлбэ.

Район соо гүрэндэ 8231 центнер мяхан худалдагдажа, байгша оной хахад жэлэй түсэб 103 процент дүүргэгдээ. Энэ хэрэгтэ өөhэдынгөө бодото хубита Михайловкын, Хамниин, Цахирай совхозуудай малшад оруулhан алдартай.

Мүнөө тэжээл бэлэдхэлгын халуун хаhа хүрэжэ ерээ. Район соо 20,5 мянган гектар талмайhаа, тэрэ тоодо 19 мянган гектар хээрын сабшалангуудhаа 30,1 мянган тонно үбhэн абтаха байна. Нёдондо жэлэйхитэй сасуулбал, байгша ондо нилээд дээгүүр үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэб табигданхай. Эдэ зорилгонууд бата үндэhэтэй гээшэ. Мүнөө хэзээ хэзээнэйхиhээ үндэр, үдхэн ногоон, силосэй ургамалнууд ургуулагдажа байнхай. Партийна организацинууд, тэжээл бэлэдхэлгын харюусалгатай хүдэлмэри эршэтэйгээр ябуулха тодорхой хэмжээнүүдые хараалаад, бэелүүлжэ эхилэнхэй. Үбhэ хуряалгын звенонуудта, бригаданuудта, совхозуудай отделенинүүдтэ хэрэг ёhоной хөөрэлдөөн, сугларалганууд үнгэргэгдөө. Энэ жэлдэ үбhэ бэлэдхэгшэдэй салин hурилhэн үбhэнэй шанарhаа сэхэ дулдыдаха болгогдобо. Июлиин 15 болотор ноосэлэгдэhэн hайн шанартай үбhэнэй (I ба II класс) түлөө хоер дахин үлүү түлбэри үгтэбэ, августын 1 болотор — 1,5 хэмжээнэй, hүүлээрнь нэгэ хэмжээнэй түлбэри түлэгдэхөөр хараалагдана. Августын 1 болотор үбhэ бэлэдхэхэ түсэбөө 80 процент, зарим звенонуудта 100 процент дүүргэхэ зорилго табигдаа. Тиихэдэ энэ жэлдэ 6 мянган тонно сенаж, 43 мянган тонно силос, нэгэ мянган тонно ногооной витаминтай гурил, 4,5 мянган тонно тэжээлэй корнеплодууд ноосэлэгдэхэ байна.

Тиигэжэ бүхы хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэхэ, хүн бүхэниие үндэр бүтээсэтэ ажалда элсүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана. Морин косилкануудтай, гар хажуурша-дай звенонуудай хажуугаар оньhожоруулагдамал звенонууд үбhэ хуряалгада, ашаг үрэтэйгээр ажаллана. Жэшээнь, Михайловкын совхозой А. Б. Бакшеевэй оньhожоруулагдамал звено үнгэрhэн жэлдэ совхоздо бэлэдхэгдэhэн үбhэнэй дүрбэнэй нэгэ хубиие хуряагаа hэн. Мүнөөшье баhал ехэ зорилгонуудые урдаа табинхаи.

Энэ хаhада үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлхэ эрилтэ табигдана. Үбhэ хуряаха таарууу зохид болзор алдажа болохогүи. Ногооной шанарай hайн байха үе соо үбhэн hурилэгдэхэ ёhотой. Хойнотожо бэлэдхэгдэhэн үбhэнэй 25 процент тэжээлэй единицэ миинтэ хосордог гэжэ дүй дүршэл харуулна. Залуу ногооной шэмэ ороohо тараанай холисоhоо дутадаггүи, харин аша туhатай протеин бодосоор үлүү байдаг юм. Районой зарим ажахынууд үбhэеэ оройтожо бэлэдхэнэ, муу шанартай тэжээл ноосэлнэ. Энээндэ партийна организацинууд ехэ анхарал хандуулха, зохихо хэмжээнүүдые абаха ёhотой байна.

Нуга сабшалангай үбhэ ногоое сэбэрээр, богони болзорто сабшажа абаха, мууудуулангүй hурилжэ ноосэлхэ зорилготойгоор Санагын, Ёнгорбойн болон бусад совхозуудай тэжээл бэлэдхэгшэд ажалаа эршэтэйгээр ябуулжа байнхай. hүүлшын мэдээгээр тус ажахынуудта 300—400 гектар талмайн ногоон сабшагдажа hурилэгдөө. Гэхэтэй хамта, энэ харюусалгатай хүдэлмэриеэ нобшоор, hула бэлэдхэлтэйгээр Хамниин совхозой Хамниин болон Хуртагын отделенинүүдтэ (эрхилэгшэдынь В. С. Шангин, С. А. Шойдопов) эхилэнхэй. Мүн иимэрхүү байдал Дүтэлүүрэй, СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозуудта үзэгдэнэ. Тус ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд үбhэ хуряалгын техникэ, бусад зэр зэмсэгүүдые саг болзортонь заhабарилга эмхидхээгүй, сенаж дараха траншей сэбэрлээ, шэнэлээгүй байха юм.

Районой ажахынууд нёдондо жэлhээ эхилжэ, үбhэ үлеэлгэн хатааха түрүү технологи хэрэглэнэ. Гэбэшье, вентиляторнууд урагшагүйгөөр хэрэглэгдэдэг, зарим звенонуудта тэрээндэ хайша хэрэгээр хандадаг ушар үсөөн бэшэ үзэгдэнэ. Мүнөө үбhэ түргэн хатааха түхеэрэлгэнүүдые аша үрэтэйгээр ашаглаха зорилго табигдана. Мүнөө юрын hарабшанууд, үбhэ хадагалха шэнэ байранууд, хонидой болон үнеэдэй үбэлжөөнүүд, ороohоной тоогууд ашаглагдана. Мүн үбhэн тюк болгохо пресс-подборщигууд хэрэглэгдэнэ, үбhэн шарга дээрэ hурилэгдэнэ. Бэлэдхэгдэhэн үбhэнэй шанар шалгаха 9 экспресс-лабораторинууд эмхидхэгдээ.

Ниитынгээ адууhа малда бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхэ ехэ зорилгонууд табигданхай. Тэдэниие бэелүүлгэ — ажалшан бүхэнэй нангин уялга мүн. Сабшалангай булан, тохой, заха узуурые нарин нягтаар дууhан сабшаха хэрэгтэй. Тэжээл бэлэдхэлгэдэ, малшад, промышленна предприятинуудай коллективүүдэй ажалшад, эмхи зургаануудай алба хаагшад бүгэдөөрөө хабаадалсажа байна. Закаменск хотын промышленна предприяти болон эмхинүүд тэжээл бэлэдхэхэ тусхай звенонуудые эмхидхэжэ, совхозуудта ехэ туhа хүргэнэ. Жэшээнь, Зэдын комбинадай Холтоhоной уурхайн (начальнигынь Б. А. Костылев) горнягууд, районой «Сельэнерго», нэгэдэлэй пивын заводой, горгүйсэдкомой коллективүүд Дүтэлүүрэй совхоздо набшаhата тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө дүүргэжэ, үбhэ хуряалсажа байна.

Ниитэ-политическэ хүдэлмэри түсэбэй ёhоор бэелүүлэгдэжэ, үбhэшэдые худалдаа наймаанай, медицинын, соёлой талаар хангаха хэмжээнүүд абтана.

А. ТУДУНОВ,
КПСС-эй Захааминай райкомой хүдөө ажахын таhагые даагша.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭ...

У К А ...

СССР-эй ЗАМ ХАРИЛСААНАЙ М... ПРИЯТИНУУД БОЛОН ЭМХИНҮҮДЭ... ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКЭ ХҮДЭЛМ... АЛБА ХААГШАДЫЕ СССР-эй ОРДЕ... ШАГНАХА ТУХАЙ

Түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэл... абаhан социалис уялгануудаа дүүрг... жалтануудайнь түлөө шагнаха:

Буряадай АССР-hээ

«АЖАЛАЙ ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ...

Аюшеева Надежда Жигжитовнае — ...тивна депогой слесарь.
Бадеев Виктор Семеновичые — Улаа... гой хүдэлмэришэн.
Базыленко Елизавета Демьяновнае — ... Нуурай дистанциин монтер.
Барабанщикова Надежда Иосифовна... мотив-вагон заhабарилгын заводой сле...
Бизюкин Александр Игнатьевичые — ... вагон заhабарилгын заводой цехэй нач...
Богданова Мария Михайловнае — хар... дистанциин монтер.
Бородина Фаина Васильевнае — Улаа... гой хүдэлмэришэн.
Горяшин Валерий Иннокентьевичые — ... тив-вагон заhабарилгын заводой газо...
Дамдинов Цыбик Дамдиновичые — У... вагон заhабарилгын заводой токарь.
Другов Виктор Владимировичые — ... дистанциин оператор.
Ильичева Зоя Емельяновнае — түмэр ... д922лениин ахалагша наймаалагша.
Ильняцкий Анатолий Павловичые — У... вагон заhабарилгын заводой слесарь.
Иренов Владимир Михеевичые — М. ... жэтэ локомотивна депогой машинист.
Калашников Дмитрий Семеновичые — ... тив-вагон заhабарилгын заводой хүдэл...
Коновалова Нина Николаевнае — түм... стделениин тоололгын машинын станц...
Косарев Николай Петровичые — М. И... тэ локомотивна депогой машинист.
Крюков Владимир Михайловичые — ... скойн дистанциин харгын мастер.
Кузьмина Раиса Петровнае — Улаан-... заhабарилгын заводой штукатур.
Кулишова Антонина Павловнае — гра... Үдын дистанциин штукатур.
Лизукова Альбина Михайловнае — Ул... вагон заhабарилгын заводой хүдэлмэри...
Логейский Виктор Ивановичые — түмэ... отделениин уплаар хангалгын таhагай мо...
Мазуренко Лидия Васильевнае — Ула... вагон заhабарилгын заводой хүдэлмэри...
Манзурова Галина Михайловнае — З... дэлмэришэн.
Мисайлова Ульяна Назаровнае — Ула... лишын складай хүдэлмэришэн.
Нагорная Валентина Михайловнае — ... хангалгын Мысовскойн участогай хинан...
Назаров Тимофей Евменовичые — Т... лагша кондуктор.
Нежналяк Любовь Владимировнае — ... рэмжэтэ локомотивна депогой электро...
Никонов Владимир Александровичые ... нэрэмжэтэ локомотивна депогой автом...
Панкевич Элия Ивановнае — Улаан-... заhабарилгын заводой шэрдэгшэ.
Петракова Надежда Федоровнае — У... вагон заhабарилгын заводой шэрдэгшэ.
Попов Виктор Александровичые — з... хангалгын Северобайкальска участогай ...
Рудкина Екатерина Дмитриевнае — М. ... жэтэ локомотивна депогой хүдэлмэри...
Титова Галина Филимоновнае — Зүүн... май рельснүүдые хабсаргалгын 32-дохи... шэн.
Тапхаров Анатолий Александровичые ... мотив-вагон заhабарилгын заводой сле...
Титова Галина Филимоновнае — Зүүн-... май харгы замай машинна 56-дахи ста...
Топильская Нина Сергеевнае — Улаан... гой хүдэлмэришэн.
Трифонов Кирилл Максимовичые — х... Нуурай дистанциин дрезиные жолоодо...
Тюкзяина Мария Семеновнае—гражд... байкальска дистанциин штукатур.
Тютрин Виктор Федоровичые—харгы ... станциин харгын мастер.
Усенко Анатолий Афанасьевичые—түм... отделениин военизированна харуулай ...
Фасахова Галина Петровнае — Улаан-... гон заhабарилгын заводой электрослес...
Филиппова Нина Андреевае — Зүүн-С... барилга-хабсаралгын 182-дохи поездын ...
Шкрадюк Геннадий Фёдоровичые — ... тив-вагон заhабарилгын заводой цехэй н...

СССР-эй Верховно Со...
Түрүүлэ...

СССР-эй Верховно Со...
Секретарь Т...

Москва, Кремль.
1986 оной июлиин 3.

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЫН ГАБШАГАЙ hАРА

БОГОНИ БОЛЗОРТО

Юhэн жэлэй саана эхэ хонидой отара гэр бүлөөрөө даажа абаа зомди. Нэгэ жэл хүдэлөөд байхадаа, зуутанай тоодо ороо бэлэйбди. Тэрэ гэhээр лэ энэ туйлалтаяа алдангүй ябанабди.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада муу бэшээр ажаллагдаа. Түл болон нэмэлтэ шэгнүүр абалгаар, ноохо хайшалалгаар түсэбтэ даабаринууд, абаhан социалис уялгануудhаа дүүргэгдээ.

Мүнөө жэлдэ түрүүшынхеэ хурьгалха зуhагуудые даажа абаад, ондо оруулжа, 100 эхэ хонин бүриhөө 112 хурьга абаабди. Хонин бүриhөө 3,8 килограмм ноохо хайшалха түсэбөө дүүргэнхэйбди.

Манайшье отарын хонишод «Бууpahан солоёо бусаахаар гү?» гэhэн Баргажан нютагай суута хонишон Дашинима Сундуевай статья hонирхон уншаhан байна.

Манай республика, район доторшье хонишод-зуутанай тоо үсөөрөө. Энэ юунhээ болоо гээшэб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, бэлиг шадабаритай, дүй дүршэл ехэтэй хонишоднай үндэр наhатай болоожо, амаралтада гараа, тиихэдэнь орондонь хүдэлхэ, тэдэниие халан залгаха залуушуулнай, бэлэдхэлгүй байшоо. Залуушуулые хонин ажал дээрэ хүдэлгэхэ талаар горитой хүдэлмэри манай совхоз дотор бодотоор ябуулагданагүй. Энэ хэрэгтэ совхозой дирекци, партком болон ВЛКСМ-эй комитет анхаралаа хандуулха зэргэтэй.

Совхознай хони үсхэбэрилгээр үүлтэртэ ажахы гээд тоологдоно. Энэ нэрээ али зэргээр харюулна гээшэ хаб? Хонидой үүлтэр hайжаруулха талаар бага бэшэ юумэн хэгдэнэ, түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлэгдэнэ. Гэбэшье, хониднай бэеэр үшөөл жэжэнүүд, бага шэгнүүртэй байна. Мүн ноохониинь баhал hайжаруулагдаха зэргэтэй. Эдэ мэтын эрилтэнүүдые зооветеринарна мэргэжэлтэд хонишодтой нягта холбоотойгоор бэелүүлхэ ёhотой.

hүүлэй жэлнүүдэй туршада манай совхозой хонишодой байра байдал hайжаруулха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Шэнэ гэрнүүд олоор баригдаа. Отара бүхэнэй үбэлэй байрануудта банинууд баригданхай, худагууд малтагданхай.

Ажахымнай булта шахуу отаранууд өөhэдынгөө хүсөөр хонидтоо хүсэд хүрэхэ үбhэ тэжээл сабшажа абана. Хонишодто тракторнууд, косилка болон тармууртайгаар үгтэнхэй.

Өөрөө 28 гектар талмайтай отара шадарай участогтай хүм. Тэрээн дээрэ хабар, үбэлынь хурьhыень hайжаруулха талаар бага бэшэ хүдэлмэри хэгдэнэ, hаг шэбхэ гаргагдажа тараагдана, борнойлогдоно гээшэ.

Нёдондо жэлдэ тэндэhээ 400 шахуу центнер үбhэ хуряажа абаа зомди. Мүнөө сабшалангай ногоон ехэ hайнаар ургаад байна. Урдынхиhаа бага бэшээр үбhэ ногоо сабшажа абаха бээбди гээд hанагдана. Ургуулhан ногоонойнгоо hогообориишье үлөөнгүй, hайн шанартайгаар сабшан абажа, hурилхэ хүсэлтэйбди.

Элбэг ехэ, hайн шанартай тэжээлтэй байhан хонишод даажа абаhан малаа тобир тарганаар ондо оруулжа, түл олоор абажа, ноохо ехээр хайшалжа шададаг. Тиимэhээ энэ харюусалгата хаhые богони болзорто, эмхи гуримтайгаар үнгэргэдэг заншалтайбди.

И. ЕРБАЕВ,
Загаhатын совхозой ахалагша хонишон, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат.

Хонишодшье хараад hуухагүй

Би өөрөө олон жэлэй хугасаа соо мал ажал дээрэ хүдэлхэдөө, нэгэ иимэ юумэ hайнаар мэдэхэ болонхойб. Малшад урдаа табиhан зорилгоёо амжалтатайгаар бэелүүлхын тула гансал ажалдаа hайнаар үнэн зүрхэнhөө хандаха, технологиинь наринаар сахиха бэшэ, харин үбhэ тэжээл ехээр ноосэлжэ, зүбөөр, гамтайгаар тэрэнээ гаргашалбал, ямаршье үндэр дүнгүүдые туйлаха эрга шадалтай байдаг гээшэ. Тээд минии hанахада, ажахымнай энэ талаар ехэл гээгдэлтэй.

Зарим газарта хонишод зунай сагта отарынгаа хонин hүрэгтэ тэжээл бэлэдхэхын орондо «айлшалжа», «амаржа» ябадаг. Колхоз гү, али совхоз хонидтоо үбhэ үгэнэ аабза, бидэ амарха ёhотойбди гэhэн хөөрэлдөөшье өөрөө дууланhан байнаб. Иимэ малшад амжалта ходоодоо туйлажа шададаггүй. Ондоо тээhээ юумэ хүлеэhэн хүнүүд hүүлэй hүүлдэ хоохон үлэдэг ха юм.

Энэ хэрэгые хараада абаhан, манай гурбадахи отделениин хонишод байгша оной тэжээл бэлэдхэлгэдэ бултаараа хабаадаха гэжэ шиидэнхэй. Шухала кампаниие эмхитэй hайнаар үнгэргэхэ хэрэг бидэнэрэй мүнөөдэрэй зайлашагүй зорилго болоно.

Үбhэ тэжээл ехээр бэлэдхэхын хажуугаар тэрэнэй шанартань онсо анхарал хандуулхые оролдохобди. Эгээл мүнөө үбhэндэ ороод хүдэлжэ байhан хүнүүдhээ бэлэдхэгдэhэн үбhэнэй шанарын сэхэ дулдыдаха байна. Хэнэйшье мэдэhээр, hайн шанартай нэгэдэхи классай тэжээл ноосэлхэдэ, хонин hүрэгэй ашаг шэмэнь хараа байса нэмээгдэдэг гээшэ. Энээниие hайн ойлгоhон хонишодой звенонууд сэлмэг үдэрэй час, минута бүхэниие зүбөөр хэрэглэхын тула тэмсэнэ. Урда жэлнүүдэй бодото байдал дээрэhээ абажа харахада, совхоздо үбhэнэй үедэ заримдаа яараhан дээрэhээ, таарамжагүй сагай уларилhаа, мүн зарим хүнүүдэй ажалдаа хайша хэрэгээр хандаhанhаа боложо, муу шанартай үбhэн hурилэгдэдэг байгаа гэжэ бидэ мэдэрхэ ёhотойбди. Энэмнай hүүлэй hүүлдэ малшадай ажалда хараагдаадхина бшуу. Бороодо сохюулжа харлашаhан үбhэ ямар мал эдихэб даа? Үбhэнэй дуталдаhан дээрэhээ бүритажа үжэhэн тэжээл нарай хурьгадта, түлгэнүүдтэ үгэхэ ушар дайралдана. Эдэ бүгэдэhөө боложо, абаhан түлнай өөдэлнэгүй, заримдаа гарзалха ушар тохёолдоно, эмэ мал олоор hубайржа, хурьга хаяна. Энээнhээ уламжалан, түсэбөөр хараалагдаhан продукци абтанагүй.

Үнгэрhэн үбэлжэлгые отделениимнай хонишод ехэл хүшэрхэнөөр үнгэргөө. Юуб гэхэдэ, тэжээл бага байхаhаа гадна муу шанартай байгаа бшуу. Эдэ бүхы дутуу дунда нуудhаа, хэрэглэгдээгүй эрга боломжонуудhаа боложо, үрэ дүнгүүднайшье ехэл бирагүй байшоо.

Дээрэ дурсагдагша дутагдалнуудаа усадхаха талаар совхоз дотор энэ жэлдэ тодорхой хэмжээн хараалагдаад, бэелүүлэгдэжэ эхилэнхэй. Отделениин хонишод даалгагдаhан участогууд дээрээ олохон hуринуудые бодхообо. Хонишодой звенонууд хэрэгтэй техникэ, машинаар хангагдаа. Хаялгын сабшалан дээрэ арбан хонишодhоо бүридэhэн звено хүдэлнэ. Эндэ би өөрөө хабаадалсанаб. Манай коллектив бэлэдхэгдэhэн тэжээлэй шанартань гол анхаралаа хандуулна. Тиигэншьегүй аргагүи. Юуб гэхэдэ, хонишод өөhэдынгөө даахан hүрэгтэ тэжээл ноосэлнэ ха юм. Тиимэhээ энэ харюусалгатай хүдэлмэреэ богони болзорто, hайн шанартайгаар үнгэргэхэ hанаатай.

Эрхим шанартай үбhэ бэлэдхэхэ талаар ажахы дотор социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнхэй. Мүрысөөнэй дүн таба хоноод соголлогдодог юм. Тиихэдээ үнгэрhэн табан хоног соо бэлэдхэгдэhэн үбhэнэй шанарынь экспресс лабораторёор шалгагдан гаргагдажа, түрүүшүүлдэ дэмжүүлгын улаан вымпел, мүнгэн шантайгаар бэрюулагдаха байна. Энээнэй гол удхыень звеногой гэшүүдтэ ойлгуулагдажа үгтөө. Мүнөө хонишоднай hайн шанартай үбhэ ехээр ноосэлхын түлөө тэмсэлдэ хам оролсонхой ажаллана.

Республикын хонишодой мүрысөөндэ хабаадалсаhан түрүү хонишодой байгша ондо hайн шанартай тэжээл бэлэдхэхэ, ерэхэ жэлдэ түл түрэсэ олоор абажа, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлхэ уряатайгаар бүхы хонишодто хандаhан нэмэл бэшэгтэй бидэ танилсажа, дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялгануудые абаабди. Тус хандалгада харюу болгон, дааhан отарануудаа hайнаар харууhалха, хонидоо hайн бэлшээридэ адуулха, эхэ хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлхэ кампанидаа эрхимээр бэлдэхэ, hайн шанартай тэжээл ноосэлхэ байhанаа бултанайнгаа зүгhөө мэдүүлнэб.

Б. БАТУЕВ,
Хориин районой Анаагай совхозой гурбадахи отделениин хонишодой бригадын бригадир.

ДААБАРЯА ДҮҮРГЭЭ

Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо Баргажанай-Адагай загаhанай комбинадай коллектив туhаламжа үзүүлжэ, үбhэ хуряалгада эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Тэдэнэр комбинадай ахалагша механик М. И. Сидинкинэй ударидалга доро долоон хүнhөө бүридэhэн бригада эмхидхээ.

— Сагай уларил hайн байгаа. Бороо орожо ехээр haад ушаруулаагүй. Тиимэhээ бидэнэр даабариия богони болзорто дүүргэжэ шадаhан байна гэжэ М. И. Сидинкин хөөрэнэ.

...өөр үдэр соо тэдэ... зоор томо hури соможо, ...00 центнер эрхим шанартай үбhэ колхоздо тушааба.

Э. БОРИСОВА.

ОЛООРОО ХАБААДАНА

Республикын бүхы ажалшадта КПСС-эй обкомой хандаhан Хандалгые Прибайкалиин оньhожоруулагдамал лесхозойхид үргэнөөр дэмжэжэ, шеф ёhоной туhаламжа үзүүлжэ эхилбэ. Тус коллектив июль hарын эхинhээ хойшо воскресенигүүдые үнгэргэжэ, «Прибайкалец» колхоздо 360 центнер, «Прибайкальский» совхоздо 70 центнер үбhэ бэлэдхэhэн байна юм. Иигэжэ тэдэнэр бүхыдөө 700 центнер тэжээл ноосэлхэ даабаритай аад, харин мүнөө даб дээрээ 430 центнер үбhэ хуряажа абаба.

Үнгэрhэн амаралтын үедэ лесхозой хүдэлмэрилэгшэд хүдөө олоороо гаража, ехэхэн талмайн ургасые унагааба.

М. ДАГБАЕВА.

ТУhАЛАМЖА ҮЗҮҮЛНЭ

Районой «Агропромхимия» нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэд «Ципиканский» совхоздо тужээл бэлэдхэлгэдэ ехэхэн туhаламжа үзүүлжэ байна. Бидэ июлиин 15-да 150 центнер үбhэ ноосэлжэ үгэхэ даабариия холо үлүүлжэ, бүхыдөө 182 центнер тэжээл бэлэдхэжэ тушаабабди.

Механик В. К. Баракинай хүтэлбэрилдэг звеногойхид hайн шанартай үбhэ шарга дээрэ hурилээд, хорёолhон байха юм. Иигэжэ манай нэгэдэлэй коллектив Зэдын районой Гэгээтын сомоной, Хориин поселково Соведүүдэй үүсхэлые халуунаар дэмжэнэ.

Г. ПОПЛЕНКО.
Баунтын районой «Агропромхимия» нэгэдэлэй түрүүлэгшэ.

НООhОН ХАМБЫНУУДАЙ УРАСХАЛ

Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадай ПОШ фабрикын үүдэндэ дүтэлэн ерэхэдэ, багсалагдажа тюк болгогдоод, тэбхытэр уягдаhан ноохо ашаhан автомашинануудай зэлжээгээ хүлеэнхэй hубарин байхань, ута харгыда ябаhан хамбы мэтэ, холоhоо элээр харагдана. Тэдэ ашаанай томо автомашинанууд хирэ-хирэ болоод лэ бүлэг бүлэгөөрөө фабрикын хашаа соо орожо, ноохо тушаан абадаг үргэн ута хушалта дорохи шэгнүүрнүүдэй дэргэдэ дүтэлэн ерэжэ зогсоно. Ноохо буулгагшадай бригадын гэшүүд автомашинада ашагдаhан ноохоной тюгүүдые шадамар түргөөр тусхай түмэр дэгээгээр үргэн шэгнүүр дээрэ гаргажа шэгнэнэ. Кладовщик-шэгнүүршэн Наталья Иосифовна Зимерова тюк болгогдожо багсалагдаhан ноохоной шэгнүүрыень тэрэ дороонь тодорхойлсод, тусхай дансада тэмдэглээдхинэ. Ноохо тушаажа байhан автомашинануудые харахадамнай, Шэтын, Эрхүүгэй областьнуудhаа ерэhэн байба.

—Мүнөөдэр Шэтын, Эрхүүгэй областьнуудhаа асарагдаhан ноохо тушаажа абанабди. Үглөөгүүр Баргажанай районой ажахынууд «сагаан алтаяа» тушаагаа hэн. Дүн хамта 9.849 тонно «сагаан алтан» абтаад, хадагаламжада ябталагдаа. Тэрэ тоодо манай республикын ажахынууд 3.410 тонно ноохо тушаагаад байна. Эдэ областьнуудhаа гадна Тувагай АССР-эй ноохон асарагдадаг гээшэ. Наратай сэлмэг эдэ үдэрнүүдтэ хаа-хаанаhаа ноохон хамбы эндэ таhалгаряагүи hубарина. Нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулбал. 300 тонно «сагаан алтан» ехээр абтаад байна,—гэжэ асарагдаhан ноохо тушаажа абадаг цехэй начальник Нина Васильевна Ключерева хөөрэнэ.

ПОШ фабрикада асарагдаhан ноохо тушаажа абаад бүридхэдэг тусхай дэбтэрыень иража харахада, hүүлэй үдэрнүүдтэ, Хяагтын, Хэжэнгын, Баргажанай, Мухар-Шэбэрэй районуудай ажахынууд ноохо яhала hайнаар тушаажа байна гэхээр. Тиин гэhээ Улаан Үдэhөө холо бэшэ оршодог Загарайн, Тарбагатайн районуудай совхозууд, колхозууд «сагаан алта» тушаалгаяа унжагаруулhан зандаа.

— hүүлэй үдэрнүүдтэ олон районуудhаа шиигтэй ноохон асарагдана. Бидэ иимэ ноохо тушаажа абаха эрхэгүй гээшэбди. Юуб гэхэдэ, шиигтэй ноохон удаан хадагаламжада байхадаа халажа бүритадаг, шанараа доошолуулдаг байна ха юм. Зэдын, Сэлэнгын районуудай ажахынууд иланхаяе нойтон ноохо асарна. Эндэхи колхоз, совхозуудта ноохо хадагалха hайн склад, хушалта баригдаагүй ха. Тус районуудай хүдөө ажахын продуктнуудые худалдажа абаха, мүн шанарыень хинаха талаар гүрэнэй инспекциин хүдэлмэрилэгшэд тушаагдаха ноохоной шанарые уридшалан хинан шалгадаггүй байба. Энээнhээ уламжалан, нойтон ноохо эльгээжэ байна. Хүра бороодо норгонгүй хадагалхаар hайн хушалтатай сарай, склад шэнээр барижа, «сагаан алтаяа» ГОСТ-ын эрилтэдэ хүрэмөөр хатаагаад багсалха эрилтэ юундэшьеб дүүргэнэгүй. Мүн Хяагтын районой Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозhоо, Захааминай районой Хамниин совхозhоо мүн лэ нойтон ноохон асарагдана. Тус совхозой 60 тюгэй 16-ниинь шиигтэй дээрэhээ абтангүй бусаегдаа. Тиихэдэ Хурамхаанай совхозhоо, Яруунын районой «Коммунизм» колхозhоо, мүн аяар холын Шэтын областиин ажахынуудhаа асарагдаhан «сагаан алтан» эрхим шанартай, хуурай байдаг. Эдэ ажахынуудhаа асарагдаhан ноохо тушаан абахадашье урматай. Ёhотойл ээн ёhоор хандажа, хэдэн брезент, полиэтиленовэ пленко хушалтаар дабхарлан бүхөөжэ уяад, зохидоор ябталжа ашанхай байдаг юм,— гэжэ тушаажа абадаг бригадын мастер Наталья Кушнир хөөрэнэ.

Ажахынуудhаа асарагдаhан ноохо тушаажа абаhанай hүүлээр классировко хэжэ, утаhанайнь шанарые тодорхойлно. Эндэ зарим тюк дээрэ бэшэгдэhэн тамга бэшэгэйнь буруу байhаниинь элирнэ гэхэ гү, али ажахы бүхэнэй ноохо тушаажа абадаг классировщигуудай «сагаан алтаяа» зүбөөр тодорхойлдоггүйнь элээр харагдана. Тобшолбол, классировщигууд даалгагдаhан хүдэлмэридөө хангалтагүйгөөр хандажа, ноохоной шанарые наринаар шалгаха хүдэлмэриеэ hайнаар эмхидхээгүй байба ха юм.

— Мүнөө багсалагдажа тюк болгогдоhон ноохо задалжа шалгахадань, ажахы бүхэндэ ноохон бүхы эрилтын ёhоор илгагдаагүй байха юм. Зэдын, Баргажанай, Хяагтын, Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй районуудай ажахынуудай тушааhан ноохон сооhоо монсогойлогдонхой элдэб бүдэй үртэhэн, модон, биирхэ гаража ерэнэ. Мүн олон ажахыда хонидынь тусхай бэшэ, юрын шэрээр тамгалагдажа, ноохоной шанар доошолуулагдана. Зэдын районой «Мир» колхоз, Ивалгын районой «Заветы Ильича», Хэжэнгын районой Худанай, «50 лет Октября», Загарайн районой «Дружба» совхозууд, Түнхэнэй районой «Маяк», Сэлэнгын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд, мүн Кировэй нэрэмжэтэ совхоз синтетическэ материалаар ноохо орёожо багсалhан байгаа. Энэнь гологдоо. Юуб гэхэдэ, иимэ материалаар орёогдоhон ноохон шиигтэнэ ха юм. Зарим ажахынууд ноохоной шэгнүүрые дээшэлүүлхын тула таарамжагүй элдэб арга хэрэглэдэг болонхой. Эндэ Бэшүүрэй районой Охин-Булагай совхоз онсо шалгардаг байна. Мүн багсалагдаhан ноохо буруу тамгалдаг ажахынуудшье байха. Зэдын районой Ториин, Хориин районой Георгиевскиин совхозуудhаа асарагдаhан тюгүүд буруу тамгалагдаhан байгаа. Иигэжэ эдэ ажахынуудай мэргэжэлтэд ГОСТ-ын эрилтэнүүдые бүдүүлигээр хазагайруулжа, ажахыдаа горитойхон хохидол ушаруулна. Эдэ бүхы дутагдалнуудыень ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ, мэргэжэлтэдтэ саг дарыдань дуулгаха аргагүй байдаг. Ушарынь хадаа мэргэжэлтэд hүүлэй үедэ ноохо асаржа тушаалсахаяа болинхой, автомашинын жолоошодто найдадаг болоо ха юм. Гансал Хориин районой Үдын, Георгиевскиин совхозуудай мэргэжэлтэд ноохо асаржа тушаадаг байна,— гэжэ фабрикын таhагай начальник Мария Фёдоровна Ронис хөөрэнэ.

А. ЦЫРЕНОВА,

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: ноохо ашагша В. Фролов; ХФЦИ-гэй студентка Л. Хамаганова ноохо тушаан абагша М. Н. Похомова хоёр тюгтэй ноохо шэгнэжэ байна.

Ж. ХАЛБАЗЫКОВАЙ фото.

ХАРАЛГА СОНОСХО...

Буряадай АССР-эй Госагропром, республикын Элүүрые хамгаалгын министерство, агропромой хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой президиум, хүдөө ажахын НТО-гой областной правлени, Улаан Хэрээhэнэй обкомой президиум hү үйлэдбэрилхэ, hайн шанартай продукци буйлуулан гаргаха талаар эрхим hайн фермэнүүдые, hү болбосоруулдаг заводуудые элирүүлхэ зорилготойгоор республиканска ниитын харалга соносхобо.

Тэрэнэй гол зорилгонь хадаа hүнэй фермэнүүдэй, заводуудай хүдэлмэрилэгшэдтэ үндэр бүтээсэтэй ажалай болон ажаhуудалай эрхэ байдал олгохо, фермэнүүд дээрэ ветеринарно-санитарна жэшээтэ гурим байгуулха, гүрэндэ тушаагдаhан сагаан эдеэнэй ба буйлуулагдажа гаргагдаhан hүнэй продукциин шанарыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэ зорюулагданхай.

1986 онhоо эхилээд, табан жэлэй туршада фермэнүүдэй, заводуудай дунда харалга үнгэргэгдэхэ байна. Энэ хэрэгтэ hү haалиин фермэнүүдэй, hү болбосоруулдаг заводуудай коллективүүд, колхоз, совхозуудай, РАПО-нуудай мэргэжэлтэд хабаадаха болоно. Харалгын дүнгүүд баллаар согсологдоходоо, иимэ асуудалнуудта гол анхаралаа хандуулха байна. Тусхайлбал, фермэнүүд шадархи сэбэр байлгагдаха ёhотой. Территоринь хорёологдонхой, ногооруулагданхай, ажалайнь газар халуун уhаар хангагданхай байха ушартай. Үнеэдэй байра болон бусад объектнүүдые саг соогоо заhабарилга, сагаадалга, дезинфекци хэлгэ, hү тушаан абадаг, хүргэдэг түхеэрэлгын байдал, хүнүүдэй сүлөөтэй сагтаа амарха газар, үнеэдые зүбөөр haалга, тэжээл хубаарилан үгэлгэ, наг шэбхэ арилгалга, гэр байра соохиие вентиляцяар арюудхалга, ажалай эрхэ байдал, аюулгүйн техникэ сахилга, үбшэнтэй тэмсэлгэ анхаралда абтаха юм.

Эдэ хэмжээ ябуулгануудые хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ талаар тусхай сэгнэлтэ үгтэхэ ушартай. Санитарно-ветеринарна байдалые hайнаар сахиhан, эрхим шанартай hү тушааhан фермэнүүд олон балл абаха ёhотой. Эндэ hү haаха, сагаан эдеэ хүргэхэ технологи, хүхэ дэлэнгээ үбдэhэн үнеэдые саг соонь элирүүлгэ, амhарта, зэр зэмсэг, түхеэрэлгэнүүдээ угаажа, дезинфекци хэhэн, ариг сэбэрые сахилгын үдэрнүүдые саг үргэлжэ үнгэргэлгэ, зооветеринарна hуралсалда олоороо хабаадалга, hүнэй тоhолигые, гашуун болоhые, сэбэрыень шалгаха лабораторинуудай хүдэлмэриие анхарха шухалада тоологдоно. Хэрбээ гүрэндэ тушаагдаhан hүнэй 97 процентнь нэгэдэхи сортоор абтаа hаань, тэдэнэртэ 7 балл үгтэхэ байна. Базисhаань 0,2 процентээр тоhолигыень дээшэлүүлбэл, үшөө дүрбэн балл нэмээгдэхэ ёhотой.

hүнэй фермэнүүдэй харалгын дүнгүүдые согсолходоо, хамтын подряд нэбтэрүүлhэниинь, hү худалдаха талаар түсэбүүдээ 5 процентhээ дээшэ үлүүлэн дүүргэлтэнь, үнеэн бүриhөө тугалай абтаhаниинь хараадэ мүн лэ абтаха юм. Тэрэнэй хажуугаар баллыень доошолуулhан шалтагаануудыень элирүүлэлсэхэ ёhотой.

hү буйлуулан болбосоруулдаг заводуудай дүнгүүдыень гаргахадаа, предприятиин хүдэлмэриин гол дүнгүүд, нэн түрүүн продукциин шанар, санитарно-техническэ ба санитарно-гигиеническэ байдал, тех-

...нологическ... кын аюул... хилга ан...

Харалг... илагшадые... хэ байна. ...тэ түрүүш... ёрдохидо... hуурида... вуудтэ 5... Илагшадта... танууд, ... шангууд ... на. Фе... нэгэдэхи ... рүү кол... хоёрдохи... 200 түхэ... лективүүд... 100 түхэр... рюулагда...

Харалга... баадалсаж... дые туй... РАПО-нуу... лэ урма... лагдана.

hайн ... рүү фе... Элүүрые ... терство ... цинскэ т...

Республ... мэнүүдэй ... байгша ... шааха, ... дукци ху... hан соци... лүүлхэ дү... Үнгэрhэн ... совхозуу... сортын ... донойхид... са дээш... мын ол... оролдосо... харалгада ... дэмжэггүй...

республик... гүрэнэй ...

худ... обл... харю...

...ИДА БОЛОҺОН 1905-1907 ОНУУДАЙ РЕВОЛЮЦИИН 80 ЖЭЛЭЙ ОЙ

...ЛЭН БАДАРҺАН ЗАНДАА

Эгээл түрүүшын согсолбори «Эсэгэ орондоо үнэн сэхэ хүбүүд» гэжэ нэрлэгдэнхэй. Петербургда болоһон декабристнуудай хүдэлөөндэ хабаадагшадай, Хойто зүгэй нюуса бүлгэмэй гэшүүдэй дурдалганууд энээндэ оруулагдаа. Декабристнууд хадаа эрдэм һургуулитай, бэлигтэй хүнүүд байгаа гэжэ мэдээжэ. Тэдэнэй дунда мэргэжэлтэ литераторнууд олон байгаа. Тиимэһээ тэдэнэр имагтал түүхын бэшэ, мүн уран зохёолой шэнжэтэй тэмдэглэлнүүдые орхиһон байна бшуу. Өөһэдынгөө тэмдэглэлнүүдые хэблэхэ һэдэлгэтэй байгаагүйшье һаа, ерээдүйнгөө уншагшадые хүндэлһэн мэдэрэлээр бэшэгынь нэбтэрэнхэй. Ниислэл хотодо дворянуудай нюуса бүлгэмүүдэй бии бололгын шатануудые харуулһан дурдалганууд согсолбори соо оруулагдаа. 1825 оной декабриин 14-нэй буһалгаанай үдэртэ онсо анхарал хандуулагдаа. Тэрэ хадаа Россин түүхэдэ хаанта засагта зэбсэгтэ хүсөөр эсэргүүсэлгын түрүүшын ушар болоһон юм. Аха дүүнэр Бестужевуудай, И. И. Пущинай, Е. П. Оболенскиин болон декабристнуудай хүдэлөөндэ хабаадаһан бусад хүнүүдэй бэшэһэн хуудаһанууд энэ үдэртэ зорюулагданхай. Ородой түрүүшын революционернүүд гэжэ эдэ зониие Ленин нэрлэһэн байна.

Николай хаанай «ташуурай эшхэржэ» байха үедэ Петербургда мүндэлһэн петрашевцүүдэй кружогуудта хабаадагшадай дурдалганууд «Ородой түрүүшын социалистнууд» гэжэ согсолборидо оруулагдаа. Декабристнуудай буһалгаанай дарагдаашье һаа, тэдэниие хэһээгээ, намнаашье һаань, декабристнуудай хүдэлөөн таһалдаагүй юм. Бута сохигдон үгы болоһон кружогуудай орондо нюуса шэнэ бүлгэмүүд мүндэлдэг байгаа. Тэрэл үедэ утопическа социалис теори Россида анха түрүүшынхиеэ дэлгэржэ эхилээ. М. В. Петрашевский ба тэрэнэй үнэн нүхэд Россидахи бүлгэмүүдэй дунда эгээл хүсэтэй эмхи байгуулжа шадаа.

Энэ хүдэлөөнэй хүтэлбэрилэгшэд М. В. Петрашевскиин, И. А. Спешневэй, Ф. И. Львовой, кружогой юрын гэшүүдэй, тэрэ тоодо Ф. М. Достоевскиин дурдалгануудһаа гадна революционно хүдэлөөндэ сэхэ хабаадаагүй аад, кружогууд тухай сонтэй мэдээсэл үлөөһэн хүнүүдэй тэмдэглэлнүүд мүн хэрэглэгдээ. Суута эрдэмтэн, аяншалагша П. П. Семенов-Тянь-Шанский, поэт А. Н. Майков гэгшэд тэдэнэй тоодо ороно. Петрашевцүүдэй үзэл бодолтой, бодото ажал ябуулгын түхэл маягтай энэ согсолбори уншагшадаа танилсуулна.

1983 ондо нэрлэгдэгшэ сериин ээлжэтэ номууд гараа. Нэгэниинь хадаа сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй эхин тухай, нүгөөдэ номынь пролетарска шатын эхин тухай домоглоно.

«Ерээдүйн шуурганай шэгые залагшад» гэжэ А. И. Герцен элдэб тушаалтадай үетэниие нэрлэһэн байдаг. Тиимэһээ 1860-аад онуудай Петербургдахи революционно хүдэлөөндэ хабаадагшадай дурдалгануудһаа бүридэһэн согсолбори «Ерээдүйн шуурганай шэгые залагшад» гэжэ нэрлэгдээ. Н. Г. Чернышевскиие тойрон бүлэглэһэн ба «Современник» журналда ойро оршоһон революционер-демократуудай үүргэ горитой байгаа гэжэ энэ номые уншахадаа ойлгонобди. Н. В. Шелгуновой дурдалгаар согсолбори нээгдэһэн байна. 1860 аад онуудай эхин багта ниитэ-политическэ ургалтын боложо эхилһэе, хубилалтануудай хүлеэгдэжэ байһые, хархис хүсэнүүдтэ түрүү хүсэнүүдэй эсэргүүсэн тэмсэһые, 60-аад онуудай һүүлшын жэлнүүдтэ революционно хүдэлөөнэй һуларһые ба сухариһые энэ дурдалга харуулна. Чернышевскиин дурдалгаһаа үгтэһэн хэһэг Добролюбовтай танилсалгада зорюулагданхай. Харин Антонович, Волховский, Утин гэгшэдэй дурдалганууд соо Чернышевский тухай бэшэгдэнхэй. 60-аад онуудаар Россида «Газар ба эрхэ сүлөө» гэжэ нюуса эмхи байһан гэжэ мэдээжэ. Энэ эмхиин гэшүүд байһан Л. Ф. Пантелеев, А. А. Слепцов гэгшэдэй дурдалганууд тэрэнэй ажал ябуулгые гэршэлһэн үсөөхэн баримтанууд болоно. Тиимэһээ ехэ сэнтэй байна бшуу. «Жараад онуудайхидай» дурдалгануудай согсолбори И. А. Худяковой тэмдэглэлнүүдээр түгэсэнэ. И. А. Худяков хадаа ород революционер, этнограф, фольклорист. Каракозовай хэрэгээр тэрэ сүлэгдэжэ, Верхоянскда хэтэдээ байхаар эльгээгдэһэн юм. Тэрэнэй дурдалганууд «Каракозовецуудай тэмдэглэлнүүд» гэжэ нэрэтэй.

Тэрэ үедэ — 60-аад онуудаар Петербургда хүдэлмэришэдэй хүдэлөөн ямаршье эмхи гуримгүйгөөр болодог һэн гэжэ түүхын хуудаһаннаа мэдэнэбди. Өөһэдынгөө эрхын түлөө хүдэлмэришэдэй тэмсэл имагтал научна социализмын һургаалтай нэгэдэхэдээ, сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй шэнэ — пролетарска шатын эхин боложо үгөө.

1903—1904 онуудта Петербургда хүдэлмэришэдэй хүдэлөөндэ хабаадагшадай дурдалганууд «Пролетарский пролог» гэжэ ном соо суглуулагдаа. 19-дэхи зуун жэлэй һүүлшын ба 20-дохи зуун жэлэй эхинэй үеын үйлэ хэрэгүүд эндэ һайнаар харуулагдана. Илангаяа бэе бэеһээ таһархай оршожо байһан кружогуудһаа «Хүдэлмэришэн ангиие сүлөөрэлгын түлөө тэмсэлэй союзай» яажа мүндэлһые, Россин пролетариадай партиие байгуулхын түлөө тэмсэлэй болоһые, РСДРП-гэй II съезддэ бэлэдхэлые тодорхойгоор мэдэжэ абанабди. В. И. Ленинэй дүрэ бүхы дурдалганууд соо гол һуури эзэлнэ. Революционно хүдэлөөндэ тэрэнэй дүүргэһэн үүргэ тушаа Н. К. Крупская, А. И. Елизарова-Ульянова, Г. М. Кржижановский, хүдэлмэришэд-революционернүүд И. В. Бабушкин, Н. В. Шелгунов гэгшэдэй дурдалганууд соо хэлэгдэнэ.

Ородой түрүүшын революциин 80 жэлэй ойн урдахана «Баррикаданууд дээрэ» гэһэн боти хэблэгдээ. Энэ номые уншахада, угаа һонин. Илангаяа 1905 оной январиин 9-нэй үдэрые нюдөөрөө хараһандал болоно.

1905—1907 онуудай революциие хүтэлбэрилхэ талаар В. И. Ленинэй ямар хүдэлмэри ябуулһан тухай А. В. Луначарский, Н. К. Крупская гэгшэдэй мемуарнууд эли тодоор хөөрэнэ.

Декабристнууд тухай номтой зэргэ «Октябриин үдэрнүүдтэ» гэжэ ном гараа һэн. Петроградта болоһон зэбсэгтэ буһалгаанда хабаадагшадай дурдалганууд энэ ном соо оруулагдаа.

1917 оной октябриин 10—23 най үдэрнүүдтэ болоһон үйлэ хэрэгүүд тухай номой түрүүшын хуби соо хэлэгдэнэ. РСДРП(б)-гэй ЦК-гай октябриин 10 да ба 16-да үнгэрэһэн зүблөөнүүд тушаа, Петроградай сэрэгэй революционно комитедэй бии болгогдоһон тушаа дурдалганууд һонин байна.

Буһалгаанай эгээл харюусалгатай гурбан үдэр—октябриин 24-25-26 най үдэрнүүдтэ номой хоёрдохи хуби зорюулаатай. Бүхы дээрээ 37 автоpай дурдалганууд согсолбори соо хэрэглэгдэнхэй. В. А. Антонов-Овсеенко, Н. И. Подвойский, В. И. Невский, А. В. Луначарский, Н. К. Крупская, американ журналист Джон Рид, буһалгаанда хабаадагшадай бүлэгүүдые удариданһан командирнууд тэдэнэй тоодо ороно. Совет засаг түрын бүридэһэн тухай, Совет засагай түрүүшын декредүүдэй соносхогдоһон тухай дурдалгануудаар энэ ном түгэсэнэ.

«Ошонһоо дүлэн бадарха» гэһэн сериин номуудые уншахадаа, ородой революционернүүдэй бүхы үенүүдэй хоорондоо таһаршагүй холбоотой байһые эли мэдэрхээр. Согсолбори бүхэндэ оролто статьянууд, тодорхойлолгонууд, мэдээсэлэй материал үгтөөтэй.

Залуу үетэнэй үзэл бодолоороо хатуужан хүмүүжэхэ, сэдьхэл зүрхэнэйнгөө дүлые улам бадарааха хэрэгтэ тус сериин номуудай туһалха байһаниинь дамжаггүй. Революционно ёһо заншалаа арьбадхан хүгжөөхэ шухала гэжэ «Россида 1905—1907 онуудта болоһон революциин 80 жэл тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол соо хэлэгдэһые «Ошонһоо дүлэн бадарха» гэһэн сериин номууд бодотоор баталан харуулба гээшэ.

Нэрлэгдэһэн эдэ номуудтай манай библиотекэдэ танилсажа болоно.

Е. ЖАРКОВА,
М. Горькиин нэрэмжэтэ научна библиотекын хүдэлмэрилэгшэ.

ТАГАНРОГОЙ МУЗЕЙ-ЗАПОВЕДНИК

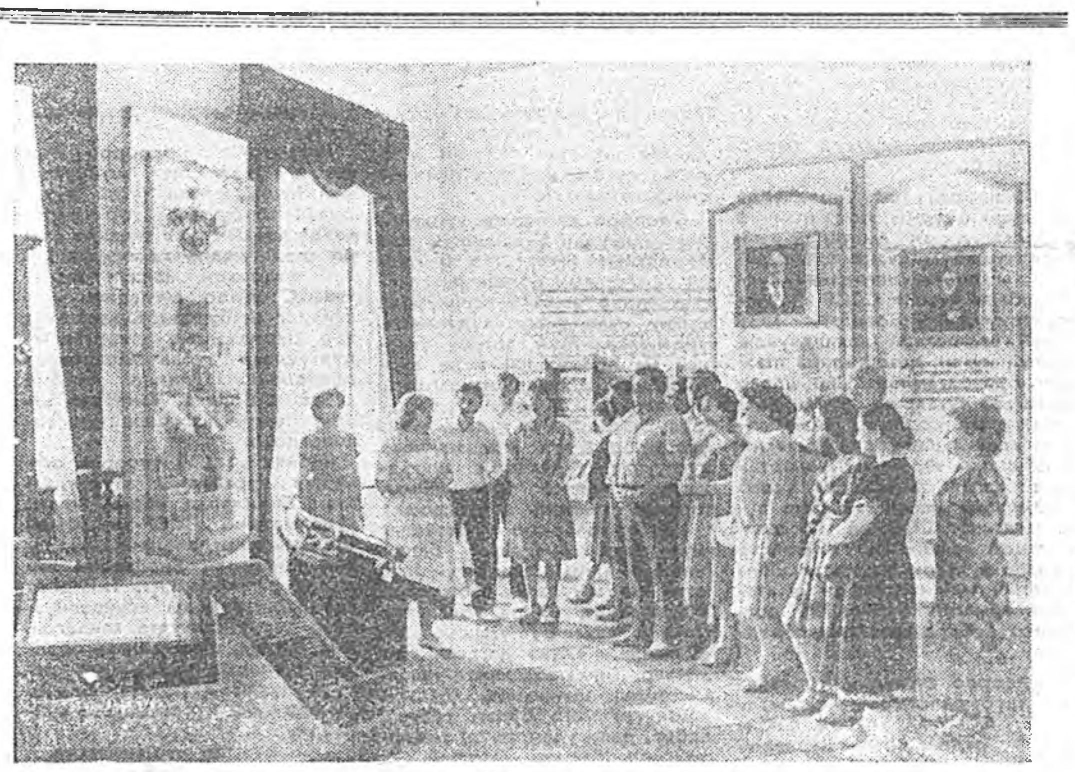
«Хайшаашье ошохо гээ һаа —хилын саана гү, али Крым, Кавказшье һаань—Таганрогые ходо гарадаггүйб».

А. П. ЧЕХОВ.

РОСТОВСКО ОБЛАСТЬ. Таганрогоор аяншалһан, тэрэнэй сорсэ янзын үзэсхэлэн гоё байгаали хараһан, түүхэтэй, гайхамшагта хүнүүдэй, нэн түрүүн энэ нютагай хүбүүн А. П. Чеховэй нэрэтэй холбоотой газарнуудаарнь ябаһан аад, зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлгөөгүй хүниие олохогүн байхат.

Таганрогой түүхэ эртэ урдын түүхэтэй холбоотой. Азовые дайлан абаһанайнгаа һүүлээр Петр I Таганий Рог гэжэ газарта шэнэ хэрэм бодхооһон байха юм.

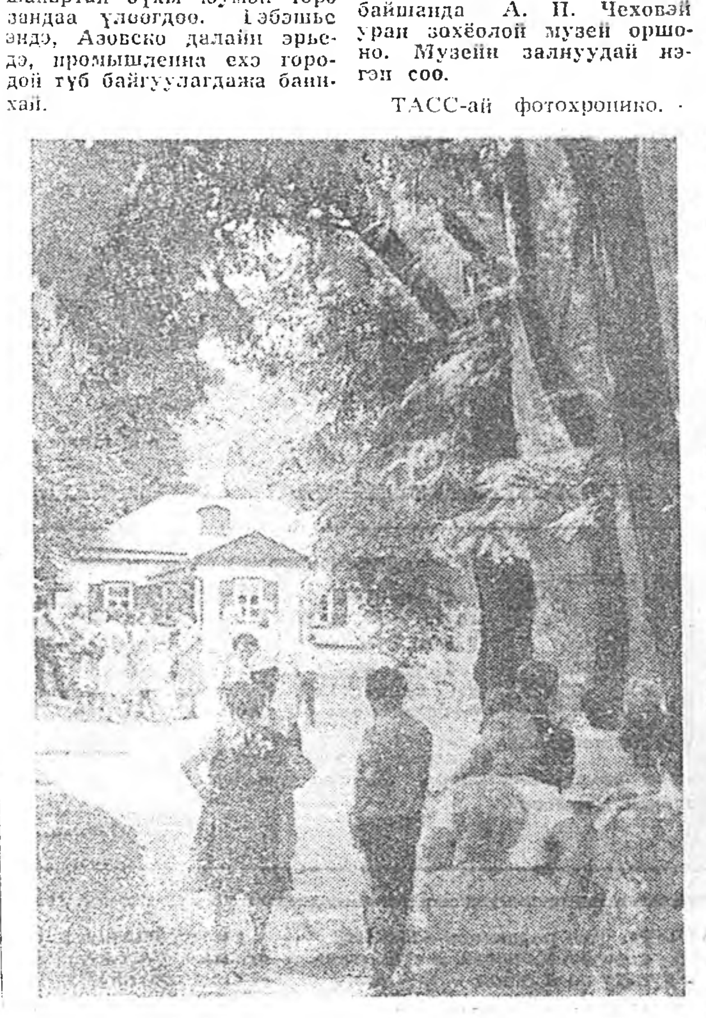
Мүнөө Таганрогто 300 мянган хүн ажаһуuна. Энэ хадаа эрхим хүгжэлтэтэй промышленностиин болон соёлой түб болоһон хото юм. Таганрогой түүхэдэ ехэ удха шанартай байһыень хараада абажа, эндэ Уран зохёолой болон түүхын-архитектурна гүрэнэй заповедник бии болгохо шиидхэбэри абтаһан байна. Городой түбтэ түүхэдэ удха шанартай бүхы юумэн тэрэ зандаа үлөөгдөө. Тэбэшье эндэ, Азовско далайн эрьедэ, промышленна ехэ городой түб байгуулагдажа байнхай.

Таганрог—ородой агууехэ уран зохёолшо А. П. Чеховэй түрэһэн нютаг. Туристнуудай аяншалгын замай уран зохёолшын түрэһэн газарһаа холуур ошодоггүй байһаниинь эли.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: А. П. Чеховэй түрэһэн гэр; Урдандаа гимназиин байһан байшанда А. П. Чеховэй уран зохёолой музей оршоно. Музейн залнуудай нэгэн соо.

ТАСС-ай фотохронико.

Зураглал

ОЛОНДО ХҮНДЭТЭЙШ, СОФЬЯ!

Республикымнай ниислэл хотын Советскэ районой үйлэдбэриин түрүүшүүлэй дүрэ зурагуудые олоной үзэмжэдэ дурадхаһан Хүндэлэлэй самбар дээрэһээ 70-дахи магазинай наймаалагша С. Г. Халбаеватай танилсажа болохо юм.

Лимоновой нэрэмжэтэ гудамжада оршодог «Бэлэн хубсаһан» гэжэ магазинай хүдэлмэрилэгшэ Софья Халбаева мини 21 наһатайшье һаа, ...жэ байһан ажалаараа иимэ хүндэтэ һууридa хүртэһэниинь һонирхолтой байба. Тиимэһээ уншагшадаа энэ басаганай ажалай намтартай танилсуулха дуран хүрэнэ.

1982 ондо дунда һургуули дүүргэһэн басаган наймаалагша болохо хүсэлтэй һэн тула һургуули-магазинда орожо, 6 һара һуража гараад, наймаалагшын мэргэжэлтэй болоо һэн. Тиигээд дээрэ дурдагдаһан магазинда хүдэлхөөр эльгээгдээ бэлэй.

70-дахи магазинда хүрэжэ ерэхэдэмнэй, худалдаа наймаанай зал соо хүн зон үсөөн байба. Дуулаха янзада наймаалагшад үсэгэлдэр үнгэрэһэн ярмаг тухай һанал бодолоо хубаалдана.

— Городой түб талмайда урда амаралтын үдэр үнгэргэгдэһэн ярмаг дээрэ 10 мянган түхэригэй эд бараа худалдаа һэмнайбди даа. Харин мүнөө 7 мянганайл юумэн худалдагдаба,— гэжэ нэгэнэйнгээ хэлэхэдэ, нүгөөдэнь тодожо абаһаар:

— Хотын түб талмайда ябаһан хүн зониие нэгэ районой хүн зонтой жэшэмээр бэшэ ааб даа. Долоо мянганһаа дээшэ хэмжээнэй хубсаһа хунар худалдаха байгаабди гэжэ би хэлэхэгүйл байнаб,— гээд бидэн руу хараад абаба.

Энэ хөөрэлдөөнэй ушарынь гэхэдэ, тус магазинай коллектив июлиин 20-ной үдэр, тобшолбол, Металлургын үдэртэ зорюулагдаһан промышленна эд бараанай ярмагта хабаадаһан байгаа. Ярмаг ЛВРЗ-гэй хүдэлмэришэдэй посёлогой Алдар солын талмай дээрэ эмхидхэгдэһэн юм.

Иимэрхүү ярмагууд хүн зоной эрилтые нэгэ доро гүйсэд дүүрэнээр, үргэнөөр хангаха зорилготойгоор хирэ-хирэ болоод лэ үнгэргэгдэдэг заншалтай болонхой. «Амар мэндэ, зун» гэһэн ярмаг тээсгэн болсо. Удаадахинь Металлургын үдэртэ зорюулагдаа. «Амар мэндэ, һургуули» гэһэн заншалта ярмаг августа һара соо үнгэргэгдэхэ юм.

Ярмагуудта хүн зон олоороо хабаададаг. Хэрбээ юрын үдэрнүүдтэ 70-дахи магазинда үдэртэ жииргэй 5—6 мянган түхэригэй хубсаһа хунар худалдагдадаг һаа, ярмагай болоһон үдэр нилээд ехэ мүнгэнэй эд бараан худалдагдана.

Ямар нэгэн коллективэй ярмагта хэр зэргээр хабаадалга, хэды зэргэ мүнгэнэй эд бараа худалдаха арга гансал наймаалагшадай өөһэдынь шадабари, оролдолгоһоо дулдыдана ха юм. Тус магазинай наймаалагшад энээниие һайн мэдэрнэ. Партиин гэшүүндэ кандидат Софья Геннадьевна Халбаева коллективэйнгээ урагшатай һайн ажалай түлөө бүхы шадалаараа оролдодог. Эд бараанай эрьесэ нэмээхын түлөө үнгэргэгдэдэг али бүхы хэмжээ ябуулгануудта эдэбхи үүсхэл ехэтэйгээр хабаададаг заншалтай юм. Мүнөө болоһон ярмагта наймаалагша Софьиин энэ шанар шэнжын мүн лэ элеэр харагдаһые сугтаа хүдэлдэг нүхэдынь бултадаа тэмдэглээ бэлэй.

— Нүхэдһөө үлүү ехээр оролдоноб гэжэ һанагшагүйб. Зүгөөр ямаршье ажал хэхэдээ, тэрэнээ һайнаар, шанартайгаар бүтээхэ гээшэ совет эрхэтэн бүхэнэй уялга юм бээзэ. Би эндэ эгээл түрүүлэн ажалай амтантай танилсаа һэм. Эндэ мини 4 жэлэй туршада хүдэлжэ байбашье, эгээ мүнөө үедэ бусадайнгаа дунда үнинэй хүдэлмэрилэгшэнь болоод байнаб. Хуушан кадрнуудынай дэбжүүлэгдэнэ, ондоо магазинуудта эльгээгдэнэ. Тиимэһээ «хуушанай» намда (энеэбхилэн) ехэ эрилтэ табигдаха зэргэтэй гээшэ,— гэжэ С. Г. Халбаева хөөрэбэ.

Хараха янзада үхибүүн маягаа үшөөл алдаадүй шахуу ябаһан энэ басаганай хөөрхэнөөр миһэрэн өөр тухайгаа хөөрэжэ һууханиинь шагнан һуухадаа, юундэ наймаалагша болоһоорнь һонирхохо дурам хүрэбэ.

— Сэхыень хэлэбэл, наймаалагша болохо ехэл дуратай һэм. Басагад бага балшар наһандаа элдэб мэргэжэлтэй хүнүүд боложо наададаг шуу. Заримамнай доктор, багша боложо наадаха, нүгөөдүүлынь магазинда хүдэлдэг хүнүүд болохобди. Би тиихэдээ олонхидоо наймаалагша болонхой байхаб.

Хожомынь, ехэ болоһон хойноо, наймаалагшадай ажалые ажаглахаб. Элдэб гоё һайхан эд бараанай эзэн болоһон басагад ямар нэгэн үльгэрэй ороной дангинанууд шэнгеэр намда харагдадаг бэлэй. Харажал байхадашни, зарим нэгэниинь худалдан абагшадта ехэ урин налгайгаар хандажа, бүхы эд бараагаа дэлгэн харуулжа, ехэ һонирхуулжа байха. Харин нүгөөдүүлынь ямаршье һонирхолгүйгөөр гэхэ юм гү, хайша хэрэгээр бараагаа үзүүлээ болохо. Шарайень адеглахадаш, эд бараанай үгыешье һаа, тэрээндэ хамаагүй байһан шэнгеэр харагдаха. Иимэрхүү наймаалагшадта дурамгүй һэн. Юун гээшэб даа, олоной ябадаг газарта хүн зонтой хүдэлхэеэ ерээ хадаа муу абари зангаа харуулха хэрэггүй бшуу. Би наймаалагша болоо һаа, ондоо байхаб даа,— гэжэ досоохоноо һанагша һэм. Теэд мүнөө һанаһанаа хүсэлдүүлээд байхадаа, мүн лэ тиигэжэ һанадагби. Манай магазинда эрэшүүл ба эхэнэрнүүдэй бэлэн хубсаһан худалдагдадаг гээшэ ааб даа. Тиимэһээ худалдан абагшадаа хубсаһа тааруулжа абахадань туһалха шухала. Хайшан гэжэ хүдэлдэг тухайгаа богонихоноор хөөрэбэл иимэ. Худалдан абагшын анхарһан хубсаһа үлгүүрһээнь абаад, зүг бүхэнһөөнь харуулдагби. Тиихэдээ ямар захатайб, ямараар оёгдонхойб гэжэ тэмдэглэхэш. Худалдан абагшын зохидшоогоо һаа, хүсэлыень заабол хангаха хэрэгтэй.

Худалдан абагшын бэлэн хубсаһа хунар үмдэжэ үзэжэ байха үедэнь, тэрээндэнь ямар нэмэлтэ зүүдхэл — галстук, бэһэ, пулаад, бээлэй, шарф таарахаб гэжэ дурадхахада һайн гэжэ һанадагби. Ямаршье хүнэй гардероб соо ходо хэрэглэгдэдэггүй хэрэгсэл хэбтэжэ байдаг. Игэжэ байжа һануулхада, худалдан абагша ямар нэгэн юумэеэ һанажа, баярлажа: «Зүб дурадхабалта, намда энэ платидам гоёхоноор таараха шарф бииль»,— гэхэ, Иимэрхүүгээр наймаа гүйлгэхэ арга олдодог юм.

Минии һанахада, эд бараагаа зүбөөр дэлгээжэ харуулха, тэрэнээ абхуулжа шадаха гээшэ манай ажалай амжалтын эшэ үндэһэн гэхэ байнаб,— гэжэ С. Халбаева хөөрэбэ.

Магазинда байһан эд бараа худалдан абагшада харуулха, тэрээнтэй хөөрэлдэжэ шадаха гээшэ бүхэли эрдэм, шадабари юм бээзэ. Зарим нэгэн худалдан абагша юундэ һанаатайгаа өөрөөшье мэдэдэггүй, юрэ бүхы эд бараа урбуулжа гарадаг. Иимэ хүндэ заабол туһалха шухала. Нүгөөдэ хүн наймаалагшада сэб сэхэ хандажа, юунэй хэрэгтэйе мэдүүлдэг. Тэрээндэ хэрэгтэй зүйлэй үгы байбал, хожом хэды багта орожо ерэхыень дурадхаха хэрэгтэй.

С. Г. Халбаева иимэрхүүгээр хүдэлнэ. Магазиндань орожо ерэһэн лэ хүнэй хожом заабол һөөргөө орохыень дурадхадаг байна. Лимоновой нэрэмжэтэ гудамжада оршодог тус магазин олоной мүр дээрэ бэшэ, харин тээ саанахана байдаг. Тиимэһээ тус магазинай хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэшье клиентээ алдахагүй гэжэ оролдодогынь үндэһэтэй юм.

Наймаалагшадай мэргэжэл түгэсөөр, һайнаар бараагаа дэлгэн харуулдагһаа магазинай хүдэлмэри нилээд амжалтатай байдаг. Энэ магазинай хүдэлмэрилэгшэд, тэрэ тоодо С. Халбаева, наймаалагшын мэргэжэлэй шанар шэнжые гүйсэд шудалжа шаданхай гэхээр.

Софья Халбаева кооперативна техникумдэ заочноор һуралсана. Ажалайнь намтар богонихоншье һаа, тэрэ коллектив соогоо, худалдан абагшадта хүндэтэй болонхой. Сугтаа хүдэлдэг нүхэдынь В. Б. Хуриганова, Э. Ц. Очирова гэгшэд нүхэр Халбаевае дулаахanаар дурдажа байгаа һэн.

КПСС-эй гэшүүндэ кандидат С. Г. Халбаева ниитын ажалда хододоо эдэбхитэйгээр хабаададаг. Зүүн зүгэй арадуудай хатарай «Лотос» гэжэ ансамбльда тэрэ олон жэлдэ хабаадана. Сентябрь һара соо «Лотос» Франци орохоор бэлдэжэ байна гэжэ Софья хөөрэнэ. Хэдэн жэлэй саада тээ тус коллектив Чехословаки ошоһон намтартай.

Горпромторгын 70-дахи магазинай залуу наймаалагша С. Г. Халбаева бүхы ажал хэрэгээрээ, һайн һайхан хүсэл бодолоороо, хүндэ һайнаар хандадаг абари зангаараа районойнгоо үйлэдбэриин түрүүшүүлэй самбарта гаргагдаха эрхэтэй болоһон байна бшуу.

В. ТОКТОХОЕВА.

КПСС-эй XXVII СЪЕЗДЫН МАТЕРИАЛНУУД

СОФИ. «Партиздат» гэһэн хэблэл КПСС-эй XXVII съездын материалнуудые болгар хэлэн дээрэ барлажа гаргаба. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой хэһэн КПСС-эй ЦК-гай Политическэ элидхэл, КПСС-эй Программа болон Устав, 1986—1990 онуудта болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд тэрээн соо оруулагдаа. БКП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Т. Живковэй съезд дээрэ хэлэһэн амаршалгын үгэ энэ ном соо барлагдаһан байна.

ТАСС — АПН

ХИЛЫН СААНАҺАА

БИДЭНЭРТЭ АМГАЛАН БАЙДАЛ ХЭРЭГТЭЙ

Амгалан тайбан байдалда социально-экономическа дэбжэлтые хурдадхалгын замаар дабшахые Советскэ Союзай эрид шиидэнхэй байһан тухай КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой Владивостогто, Хабаровскда хэлэһэн үгэнүүд элирхэйлэн гэршэлнэ. М. С. Горбачевой Алас-Дурна зүгтэ онсожо ерэлгын дүнгүүдые гадаадын оронуудай гүрэнэй ба ниитын элитэ модээжэ ажал ябуулагшад, олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүд сэгнэнэ. Бүгэдэ ниитын эб найрамдалай, шахардуу шанга байдалые һуларуулгын ба буу зэбсэгүүдые хурялгын аша туһада Ази түбиндэхи, Номгон далайн оршондохи байдалые гуримшуулан һайжаруулха талаар шэглүүлэгдэһэн СССР-эй бүтэмжэтэй һайн шэнэ үүсхэлнүүдтэ шэнжэлэлнүүд соо үндэр сэгнэлтэ үгтэнэ.

БОЛГАРИ. «Шэнэдхэн хубилгалга хойшолуулашагүй шухала, тэрэ сүгэдэндэ хабаатай», «Үе сагай эрилтэ», «Эршэдхэлгын хараа шэглэл хурдадхаха эрилтэ табина», «Зохёохы шиидхэбэринүүдэй эрэлхэг зориг» — гэһэн гаршагууд доро КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин Хабаровскда хэлэһэн үгые Болгариин газетэнүүд толилбо. «Совет ажалшад орёо хүшэр уласхоорондын оршон байдалда шэнэдхэн хубилалтануудые хэжэ байна,— гэжэ «Работническо дело» газетэ бэшэнэ.— Империализм буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгала үргэлжэлүүлһээр. Ядерна буу зэбсэгүүдые усадхан зайсуулха, манай түби дэлхэйн бүхы хүнүүдтэ амгалан тайбанаар ажаллаха эрхэ олгохо гээшэ ехэ удха шанартай гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин хэлэһэн үгэ соо тэмдэглэгдэнэ».

ВЕНГРИ. Владивостогто тодорхойлогдоһон совет шэнэ үүсхэлнүүд Советскэ Союзай эб найрамдалта гадаадын политикын үшөө нэгэ тоологомо гэрчэ жэшээ. КПСС-эй XXVII съезд дээрэ найруулагдаһан хараа шугамай үргэлжэлэл болоно гэжэ Эб найрамдалай Бүхэвенгриин Соведэй (ВСМ) генеральна секретарь Миклош Барабаш мэдүүлбэ. СССР-эй бүтэмжэтэй һайн дурадхалнууд бүхы түбиинүүдтэ дайнай аюулые зайсуулан сараха, зохёон байгуулхы ажалай эрхэ байдал байгуулха талаар шэглүүлэгдэнхэй байна.

ВЬЕТНАМ. Ази болон Номгон далайн оршондохи байдалые гуримшуулан һайжаруулха талаар Советскэ Союзай тодорхойлһон үргэн ехэ дурадхалнууд бүмбэрсэг дэлхэйн энэ хубиин бүхы оронуудай—ехэшье, багашье — аша туһые хараада абана гэжэ Эб найрамдал хамгаалгын Вьетнамай комитедэй мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Азиин болон Номгон далайн оршондохи арадууд дэлхэйн энэ райониие эб найрамдалай болон аюулгүй байдалай зоно болгохын түлөө тэмсэнэ. Энэ зорилго бэелүүлхын тула орон бүхэнэй бэеэ дааһан байдалые, аша туһые, үгөөэ ойлголсолгые, этигэл найдалые хүндэлһэнэй үндэһөөр адли тэгшэ эрхэтэй политическэ хөөрэлдөөн хэхэ шухала.

МОНГОЛ. Армиин «Улаан од» газетэ иигэжэ бэшэнэ: «Эб найрамдал болон аюулгүй байдал бэхижүүлхын, Ази болон Номгон далайн оршондохи гүрэнүүдэй, арадуудай харилсаа холбоо хүгжөөхын түлөө СССР-эй саашадаашье тэмсэхээ шиидэнхэй байһые нүхэр М. С. Горбачевой Владивостогто хэлэһэн үгэ тодо хурсаар харуулба. Ази түбиндэхи байдалые гуримшуулан һайжаруулхын тула СССР бүтэмжэтэй һайн, бэлэхэнээр хинагдаха алхамуудые хэнэ. Совет сэрэгүүдэй зарим хубиие Монголһоо гаргаагдаа энэ районой гүрэнүүдэй хоорондохи этигэл найдалые, һайн хүршэ ёһоной харилсаа холбоое бэхижүүлхэ байна. Ази түбиндэхи, бүхы дэлхэйн дээрэхи орёо шухала асуудалнуудые оүтэмжэтэй һайнаар шиидхэхэ харгы зам нээһэн энэ политикые манай ороной правительство, арад халуунаар һайшаана.

Афганистанай, Индиин, Пакистанай, США-гай, Франциин, Финляндиин политическэ ба ниитын элитэ модээжэ ажал ябуулагшад, олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүд дэлхэн дээрэхи байдалые гуримшуулан һайжаруулха талаар шэглүүлэгдэһэн КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин Владивостогто болон Хабаровскда хэлэһэн үгые дэлгэрэнгыгээр шэнжэлэн тайлбарилхадаа, совет хүнүүдтэ амгалан байдал хэрэгтэй, ядерна дайе зайсуулан сарахын, хёмороо зүришэлдөөнүүдые политическэ аргаар шиидхэхын тула Совет правительство саашадаашье бүхы юумэ хэхэ байна гэжэ мэдүүлнэ.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ТҮЛӨӨ КОНФЕРЕНЦИ

ТОКИО. Ядерна буу зэбсэгүүдые хорихын түлөө жэд бүриин уласхоорондын конференци Токиодо нээгдэбэ. Зуугаад демократическа нэгэдэлэй ба бүлэгэй түлөөлэгшэд Японой элдэб заха булангуудһаа эндэ сугларһан байна. 33 гүрэнэй, тэрэ тоодо Советскэ Союзай дайн дажарта эсэргүү хүдэлөөнүүдэй, уласхоорондын 19 эмхиин түлөөлэгшэд мүн лэ хуралдаанай хүдэлмэридэ хабаадана. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые США-гай зонхилхы бүлэгөөрхидэй улам дэбэргэжэ байлгада хасаатай мүнөө үеын гол шухала зорилгонууд, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха, олониитэдэ аюул тохёолдуулха буу зэбсэгүүдые усадхахын түлөө тэмсэлдэ, эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдые нэгэдүүлхэ тухай асуудалнууд конференциин зүблэхэ зүйлдэ табигдана.

Япон эрдэмтэдэй национальна соведэй гүйсэдхэхэ диvектор Токутаро Хиронэ конференциие эмхидхэгшэдэй үмэнэһөө үгэ хэлэбэ.

УЛАСХООРОНДЫН КОМИТЕДЭЙ ХАНДАЛГА

ПХЕНЬЯН. Корейн хахад аралые ядерна буу зэбсэггүй, эб найрамдалай ба тогтууритай һайн байдалан зоно болгохо гээшэ энэ районой арадуудай хүсэл эрмэлзэлнүүдтэ, бүхы дэлхэй дээрэхи эб найрамдалай аша туһада харюусана гэжэ Корейе эбэн ёһоор нэгэдүүлые дэмжэдэг уласхоорондын залан хүтэлбэрилгын комитедэй эндэ тараагдаһан хандалга дотор хэлэгдэнэ.

Оронние хубаарилые хуушан зандань үлөөхые эрмэлзэжэ байдаг империализмын ба хархис хүсэнүүдэй политика хандалга соо эрид буруушаагдана. Урда Корейһээ американ сэрэгүүдые, буу зэбсэгүүдые гаргахын түлөө, корей арадай тэмсэлтэй уласхоорондын һанаа нэгэдэлые бэхижүүлхыень, Корейн хахад аралые ядерна буу зэбсэггүй, амгалан тайбан байдалтай болгохын түлөө энэ жэлдэ Пхеньянда үнгэргэгдэхэ уласхоорондын конференциин хүдэлмэриие дэмжэхыень уласхоорондын залан хүтэлбэрилгын комитет бүхы национальна комитедүүдые, дэлхэйн эб найрамдалта хүсэнүүдые уряалба.

АГААРНАЙ АРЮУН ТУНГАЛАГ БАЙГ ЛЭ!

Һүүлэй жэлнүүдтэ агаарые арюун сэбэр байлгаха тухай хөөрэлдөөн улам үргэдэнхэй. Эрдэмтэдэй хэһэн шэнжэлгэнүүд, заабаринууд олондо мэдээжэ болгогдоно. Мүн хүн зоной олоор ажаһуудаг хотонууд болон поселогуудта агаарые арюун тунгалаг байлгахын түлөө хэмжээнүүд абтана. Юу хэлэхэб, манай үдэр бүри амилжа байһан агаар хадаа имагтал байгаалияар үршөөгдэнхэй бэшэ, мүн тэрэнэй байдал, шэнжэ бидэнэй ажал ябуулгаһаа горитойгоор дулдыдана гээшэ.

Хүн зоной хэдэн арбаад мянгаараа ажаһуудаг, промышленна томо-томо предприятинуудтай, хүгжэнги транспорттай хотонуудта агаарые сэбэр байлгахань жэлһээ жэлдэ хүшэр боложо байна. Илангаяа утаа уняарһаа гараһан химиин зүйлнүүд агаартай худхаржа, хүнэй элүүр энхэ байлгада ехэ муугаар нүлөөлнэ гэжэ мэдэнэбди.

Автотранспорт хадаа бузарлагдаһан оршон тойронхиин 60 процентые һэшхэлдээ даажа абаһан «мөөртэй химическэ завод» гэжэ хэлээ һаа, ехэ алдуу болохогүйл хаш. Юундэ?.. Гансал мөөрнүүдэй элэһэнһээ уламжалан, арбаад тонно тооһон үдэр бүри агаартай худхарна. Машинын двигатель соо хүсэд дүрэгдөөгүй бензинһээ хорото элдэб бодосууд агаарта хаягдана. Жэшээлхэдэ, метан, бензол, этан, толуол, ацетилен гэхэ мэтэ. Хүнэй элүүр энхэ байдалда муугаар нүлөөлдэг эдэ бодосууд двигателиие түргэдхэхэ ба аалидуулха үедэ ехээр хаягдадаг. Эдэ бодосууд агаарһаа хүндэ һэн тула гол түлэб газар дээрэ сугларжа, промышленна предприятинуудай ута соргонуудаар гараһан утаанһаа бүри ехэ хойшолонгуудые тохёолдуулдаг байна.

Автотранспортын токсическа хаясанууд Улаан-Үдэ хотодо хэмһээ үлүү ехэ байна гэжэ «Сэбэр агаар» операциин дүнгүүд харуулба. Энэ шалгалтада Буряадай республиканска гидрометобсерваториин дэргэдэхи оршон байгаали бузарлалгые хинаха талаар лабораториин, атмосферно агаарые хамгаалха талаар гүрэнэй инспекциин, Улаан-Үдэ хотын санэпидстанциин болон республикын гүрэнэй автоинспекциин хүдэлмэрилэгшэд хабаадалсаһан байгаа.

Улаан-Үдэ хотын автотранспортна предприятинуудта, мүн харгы замууд дээрэ ябаһан зарим автомобильнуудые шэлэн хаража үзэһэн байнабди. Албан зургаануудай автомобильнуудай 35—75 процент, үмсын транспортын 54 процент хэмһээ үлүү угаартай утаа хаядаг двигательтэйгээр харгы замууд дээрэ гарана гэжэ элирүүлэгдэбэ. Энээнэй гол шалтагааниинь хадаа, автомобильнуудай карбюраторнуудые заһабарилга, дүрэгдэһэн түлишын утаанай шанарай һайнаар хинагдаагүй дээрэһээ болоно ха.

Жэшээлхэдэ, «Бурятавтотрансын» пассажирска автотранспортна 1-дэхи, 2-дохи, ашаанай 3-дахи предприятинуудта угаартай утаа хаядаг автомобильнуудай аяар 66—78 процентнь үдэр бүри харгы замуудта гарана. Гэхэтэй хамта эдэ предприятинууд түлишын аппаратурые хинан шалгаха диагностикын тусхай пунктнуудаар хангагданхай гэжэ һануулая.

Албан зургаанай мэдэлэй автобазанууд иимэ пунктнуудгүй байхынгаа хажуугаар ехэ угаар хаядаг автомобильнуудые хинан шалгадаггүй байна. Энэ Буркоопсоюзай, «Бурводстройн», «Бурятагропромстройн» автобазануудта хабаатай. Мүн лэ иимэрхүү байдал үмсын хэрэглэлэй «Жигули», «Москвич» түхэлэй транспортын техническэ талаар хангадаг станцинуудта ажаглаабди. Мэнэ һая заһабарилагдаһан двигателиие шалгажа үзэхэдэмнай, хэмһээ хоёр дахин ехэ угаар хаяжа байгаа. Техническэ хангалгын станцинуудта һаяхан заһабарилагдаһан автомобильнуудые харгы дээрэ тогтоохододо, мүн лэ тиимэ үзэгдэл дабтагдаа.

Улаан-Үдэ хотын үйлсэнүүдтэ автотранспортын эгээл олоор ябаха үедэ хэдэн газарта агаарай шанарые шалгахадамнай, агаар соо угаар хэмһээ хэдэн дахин дээшэ байгаа.

Мүнөө тохёолдоод байһан байдалые дабаха найдамтай арга бии гээшэ гү?... Бии!

Автомобилиин карбюратор, түлишын насос, форсунка гэхэ мэтые түгэс заһабарилаад ябабалнай, хорото бодосууд болон угаарай гарахань нилээд хорохо ёһотой. Тиихэдэ автомашинануудай хорото бодос, угаар хаялгые доошолуулха талаар хүдэлмэриие хиналта аатопредприятинуудта эмхидхэхэ, газоаналитическэ аппаратурые тодхохо, жолоошодой мэргэжэл шадабари дээшэлүүлхэ хэрэгтэй.

Һаяшаг Северобайкальск хотодо «Сэбэр агаар» гэжэ шалгалта үнгэргэбэбди. «Нижнеангарсктрансстрой» трестын автобаза, «Бурятавтотранс» нэгэдэлэй АТП, тиихэдэ «Северобайкальск—Нижнеангарск», «Северобайкальск — Байкальск» гэһэн харгы замууд дээрэ автомобильнууд шалгагдаа. Дээрэ дурдагдаһан бүхы дутуу дунданууд мүн лэ элирүүлэгдээ: агаар бузарлалгые хинадаггүй байна, угаарай хэмжээе тодорхойлхо ямаршье аппаратура үгы гэхэ мэтэ. Эрид шанга хэмжээнүүд абтаа. Зүгөөр эдэ хэмжээнүүд энэ ехэ асуудалые үндэһөөрнь шиидхэжэрхёо гэхын аргагүй.

Тиимэһээ, тобшолон хэлэхэдэ, хинан шалгаха эмхи зургаануудай, автотранспортна предприятинуудай, хүтэлбэрилэгшэдэй болон автомобилиин жолоошон бүхэнэй хамтын хүсэл оролдолгоор гансашье Улаан-Үдэ хотын бэшэ, мүн иимэрхүү байдалтай бусад хотонуудта, поселогуудта агаар арюун сэбэр байлгаха аргатайбди.

О. ПЕТРОЧЕНКО,
атмосферно агаарые хамгаалха талаар Буряадай регионална гүрэнэй инспекциин начальнигай орлогшо.

Байгаали хамгаалгын эдэбхитэд

Олондо хүндэтэй

Загарайн районой байгаали сахин хамгаалагшад Иван Федорович Сиротиниие һайнаар таниха, мэдэхэ байдаг. Байгаали хамгаалха бүхэроссин бүлгэмэй Загарайн районно отделениин түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Сиротин даажа абаһан ажал хэрэгтээ үнэн зүрхэнһөө хандажа, байгаали хамгаалха хүдэлмэриие эдэбхижүүлхэ талаар ехэ оролдолго гаргадаг. Тэрэнэй эдэбхи үүсхэлээр олон дахин шалгалта-рейдүүд үнгэргэгдэжэ, олохон дутуу дунданууд элирүүлэгдэһэн, гэмтэйшүүлынь хэһээгдэһэн байна. Жэшээлхэдэ, Хандагатайн мехлесхоздо ой модон хэмһээ үлүүгээр отологдохоһоо гадна, зүбшөөлгүйгөөр модо отолхо ушарнууд үзэгдэһэн байна гэжэ элирүүлэгдээ.

Хараха янзада Иван Федорович тиимэ түргэн хүн гэжэ һанахаар бэшэ. Тэрэ дунда зэргын бэетэй, хүнгэхэн алхасатай, хөөрэлдэхэдөө яаралгүй. Ялалзаһан хара нюдэнүүдынь тэрэнэй эсэшэ сусашагүй зан абариие харуулдаг.

Байгаали хамгаалха бүхэроссин бүлгэмэй Буряадай республиканска соведэй тээмэндэ үнгэргэгдэһэн тоосоото һунгалтын конференци дээрэ Иван Федоровичой нэрэ эдэбхитэйшүүлэй дунда дурдагдаа һэн. Өөрынгөө уялгада харюусалга ехэтэйгээр хандажа, шалгалтануудые үнгэргэһэнэй, ойлгуулламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулһанай түлөө иимэ сэгнэлтэдэ хүртөө ха юм.

Л. ШЕХИНА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: И. Ф. Сиротин.

ЗОНОЙ ТУҺА

БЕРЛИН. Хото шадарай «ногоон уушхан» энэ жэлдэ үшөө 700 гектараар үргэдхэгдэхэ юм. Шэнэ барилгын райондо, ГДР-эй ниислэл хотын хойто захада нэлэнхы ой модон таригдахаар шиидхэгдээ. Һайн ажаһуудал гээшэ гансал болбосон түхэлтэй гэр байра, дүтэ шадар нээгдэһэн магазин, хэрэглэмжэ хангалгын предприяти бэшэ, харин пэгшэгэр гоёор ургаһан таримал ногоон, сэсэрлиг, ой модоор бүрхөөгдэһэн скверүүд, хүүгэдэй наадаха талмайханууд ха юм.

ГДР-эй ниислэл хотые тойруулаад ногооруулха хүдэлмэри арбаад жэлэй туршада таһалгаряагүй ябуулагдана. Наринаар сахигдан бэелүүлэгдэдэг түсэбүүдтэеэ зохилдуулан, Берлиниие ногооруулха албанай ажалшад ургамал хамгаалгын хүдэлмэри хэдэг байна. Тон ехэ ашаг үрэ түйлахын ба хүдэлмэриин гаргаша бага болгохын тула тэдэ хүдөө ажахын авиаци хэрэглэдэг юм. Городой паркнуудые ариг сэбэр байлгахын тула хэгдэдэг хэмжээ ябуулганууд мүнөөшье жэл үргэлжэлхэ юм. Ниислэл хотын айлшадай ба ажаһуугшадай зундаа сэнгэн амархын тула Трептов ба Кепеник шадар зорюута сэбэрлэгдэһэн ой соогуур ябаган харгынууд гаргагдаха. Берлин шадархи ой, паркнуудые сахин хамгаалха ба үргэдхэхэ хүдэлмэридэ байгша ондо 2,7 миллион марка һомологдоо.

АММАН. 1940 онһоо эхилжэ иорданиинхид «Модоной үдэрые» һайндэрлэдэг ба бодото хэрэгүүдээрээ тэмдэглэдэг байна. Мүнөөшье жэлдэ хада, улын хаягаар хото хүдөөгүүр, һургуулиин участогууд дээгүүр, университедэй дэбисхэр ба армиин гарнизоной газаагуур шэнэ таригдаһан нарһан, туя, оливэ, гранат, абрикос болон миндаль үгэдэг модод һалбарна. Долоон миллион шахуу модо һөөг 1986 ондо орон соомнай бии болохо юм гэжэ, «Саут Аш-Шааб» газетэ бэшэнэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ Иорданиин хойто захада ба түбэй хубинуудта ой модоной паркнууд байгуулагдаа. Амаралтын ногоон зононууд Амманда, Ирбидтэ, Заркеда, Акабеда ба бэшэшье городуудта бии болобо.

ОТТАВА. Химиин үйлэдбэриин үлэгдэлнүүд— диоксин гэжэ хоро ехэтэ зүйл Кана-

ОЙ МОДО УРГУУЛАГША

Хабарай гоё һайхан сагта хангай ой тайга соогуур ябахада, ямар аятай, зохидхон байдаг гээшэб! Шэнэ гүлмэрхэн набшаһадаа, хадхууртайхан шэлбүүһэдээ игаабарита наранай туяа элшэ доро модоной дэлгээхые, һөөг бургааһануудай сэсэгүүдэй задархые харахада, сэдьхэлэй оёорто танигдаагүй гуниг шэмшэрхэдэл гэхэ. Шэнэ ногооной, шэнэ набшаһанай үнжэгэн хангалые суглуулһан һэбшээн сээжээрээ дүүрэтэр амилыш гэһэн шэнгеэр нюурыеш эльбээд абаха...

Хэжэнгын межколхозсовхозлесхозой ахалагша техник-модо ургуулагша Г. Н. Ермеев имагтал иимэл үгэнүүдээр байгаали тухай хөөрэдэг заншалтай. Хори гаран жэлэй туршада ой модо харууһалжа байһан Георгий Неофедовичэй яаралгүйхэн хөөрөөн олонхи ушарта байгаали тухай болодог. Тиихэдээ нэгэл шэнэ юумэ обёорһон, бодомжолжо үзэһэн байдаг.

— Манай ой тайга баян гээшэ ааб даа,—гэжэ Г. Н. Ермеев хөөрэнэ. — Зэрлиг ангууд, шубуудшье бии. Үндэһөөрөө хосорхо түйлдаа хүрэһэн олон ан амитад, шубуу шонхор, ошожо ерэхэдээ, ургамалнуудшье оронойемнай Улаан дэбтэртэ оруулагдаа. Зарим модо, һөөгүүдые тэрэ ном руу оруулжархёо һаа, барағ байха һэн. Эндэ һая нэгэ статья уншааб. Тэрээн соо иигэжэ хэлэгдэнэ: бүхы дэлхэй дээрэмнай нэгэ минутын туршада хорёод-гушаад гектар ой модон отологдоно, хосорно. Харин тэрэ талмайн 10 гектар бүхэнэй нэгэ гектарта ой модон шэнээр һуулгагдана. Саашадаа иимэрхүү байдалай тогтобол, мүнхэ гэжэ һанадаг байгаалиимнай тэнсүүри һэргээгдэхэгүйгөөр алдагдаха...

Георгий Неофедовичэй иимэрхүү бодомжонуудые оло дахин шагнаһан, дуулаһан байнаб. Энэ нүхэр үнэхөөрөө өөрынгөө ажалда дуратай, шадаха зэргээрээ оролдодог, тиимэһээ суг хүдэлдэг нүхэд зондоо хүндэтэй хүн юм.

Г. Н. Ермеев хори гаран жэлэй саана Загарайн ой модоной һургуулида хоёр жэлэй туршада һуража, техник-модо ургуулагшын мэргэжэлтэй болоһон байна. Һургуулиингаа зуургаар Хэжэнгын районой Загаһатын лестничествэдэ хүдэлжэ эхилһэн намтартай. Тэрэ гэһэнһээ хойшо Георгий Неофедович нэгэл газартаа ажаллана.

Энэ ажалша бэрхэ хүнэй үнэн зүрхэнһөө хүдэлжэ олоһон аша габьяань ехэ юм. Олон жэлэй туршада нэгэ газартаа хүдэлхэдөө, хэдэн мянган гектар талмайда набшаһата болон шэлбүүһэтэ модонуудые, һөөг, бургааһануудые һуулгаа. Тиихэдэ олон түймэрнүүдые унтарааһан, унтараалсаһаншье байна.

Нүхэр Ермеев нютагайнгаа хүн зоной, һургуулиин һурагшадай дунда ойлгууламжын болон һэргылэмжын хүдэлмэри ходо ябуулдаг гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тэрэнэйнь аша туһа сэгнэшэгүй ехэ. Ушарынь гэхэдэ, һүүлэй гурбан жэлэй туршада даадаг участогтань нэгэтэшье гал түймэр носоогүй. Даажа абаһан газарынь тиимэ багашье бэшэ — 5908 гектар талмайтай. Тиимэһээ ондоо шэнэ тоо баримта хэрэггүй гэжэ һанагдана.

Һаяшаг Георгий Неофедовичэй ажабайдалда баяртай нэгэ ушар болобо. Гүрэнэй ой модоной баялигые сахин хамгаалха албанда олон жэлэй туршада аша үрэтэйгөөр хүдэлһэнэйнгээ түлөө һалбариингаа «XX жэл» гэһэн тэмдэгээр шагнагдаба.

...Ой соо аалин намдуу. Шубуудай абяан иимэ байдалые саг зуура таһалаад, дахинаа шэмээгүй болоно. Һэбшээндэ дайрууһан набшаһад һаршаганана. Хүхы шубуунай донгодохо тээ саанаһаа дуулдана. Һаяын жэлнүүдтэ һархайн ургажа байһан залуу бүлэнсэг модоной захада нэгэ хүн һууна. Тэрэ ой соогуур ябажа эсээд амаржа һууна гү, али энээхэн һархайн ургажа байһан залуу модон тухай бодомжолно гү? Таахын аргагүй. Юуншье гэжэ бодомжолоо һаань, бүхы һанал хүсэлнүүдынь байгаалитай, ажалтайнь холбоотой байхань лабтай.

Ц-Д. БАЗАРСАДУЕВ,
инженер.

ХАМГААЛХЫН ТУЛА ШЭНЖЭЛХЭ

Оршон тойронхи байгаалида, мүн ажахыда шубуу шонхорой дүүргэдэг үүргэ мэдээжэ гээшэ ааб даа. Тэдэнэй амидардаг газарта гү, али өөһэдтэнь хүн зоной сэхэ, далда нүлөөнһөө, удха шанарһаань шубуудай тоо дулдыдадаг гээшэ. Тиигэжэ хүн зоной гар хүрэһэн олонхи ушарнууд заһагдашагүй хойшолонгуудтай байдаг. Жэшээлхэдэ, Байгал далай болон Галуута нуурта Ехэ баклан гэжэ шубуунай хоморой шухаг болоходо, сахали шубууд олоор үдэһэн байна.

«Амитадые тоо бүридхэлдэ абалгын гурим ба тэрэниие хэрэглэлгэ, ан амитадай аймаг тушаа мэдээнүүдэй гүрэнэй гуримшуулагдаһан суглуулбари тухай» СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1984 оной тогтоолтой зохилдуулан, манай орон дотор, тэрэ тоодо Буряадтамнай уһан шадар олоороо сугларжа уурхайлдаг шубуудые тоо бүридэлдэ абалгын ажал зунай үедэ ябуулагдана. Гүрэнэй ехэ удха шанартай энэ хэрэг хадаа гол түлэб эмхидхэхы шэнжэтэй. Энэ хүдэлмэриие СССР-эй Госагропромой байгаали хамгаалха талаар Бүхэсоюзна эрдэм шэнжэлгын институдай ан амитадай аймагай бүридэлые согсолхо лаборатори хүтэлбэрилнэ.

Олоороо сугларжа уурхайлдаг шубуу шонхорые шэнжэлгэдэ СССР-эй АН-ай Сибириин отделениин Буряадай филиалай Биологиин институдай, Буряадай гүрэнэй багшанарай институдай, Байгаалиин музейн, агнуури-олзоборилгын ажахын управлениин хүдэлмэрилэгшэд хубитаяа оруулһан байна. Илангаяа Байгал далайн шубууд, тэдэнэй дундаһаа сахали шубууд һайнаар шэнжэлэгдэнхэй.

Олоороо сугларжа уурхайлдаг шубуудай Бүхэсоюзна тоо бүридэлые үнгэргэлгэ байгаали хамгаалгын болон ашаглалгын элдэб эмхи зургаануудай хэһэн суглуулгын хүдэлмэри үндэһэлхэ. Мүн эрдэм ухаанай ба һуралсалай эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд, байгаалида дуратайшуул хабаадуулагдаха. Энэ хүдэлмэридэ ехэ орёо бэшэ. Мэдээнүүдые суглуулха хүдэлмэри хүнгэдхэгдэжэ, ниитэ нэгэ анкетэ, тэрэнэй заабари зохёогдоо.

Хэрбээ олоороо уурхайлдаг шубуудые бусадһаа балай һайнаар илгажа шадаагүй һаа, юрэ нэрэнүүдыень бэшэгты. Жэшээлхэдэ, «Хара толгойтой томо сахали», үгышье һаа «Сахали», «Хүхэ дэглы», гэхэ мэтээр. Тиихэтэеэ хамта газаахи түхэл шэнжыень (бэеынь хэмжүүр; үнгэ будаг, толгой, һабар, дали үдэн, һүүл) тодорхойгоор бэшэхэ хэрэгтэй.

Оршон тойронхи байгаалидатнай үзэгдэһэн юрэ бусын үйлэнүүд, нютагтатнай урдань харагдаагүй шубууд ба амитад, тэрэнэй һонин шэнжэ тухай ондоо саарһан дээрэ тэмдэглэгты.

Нютагтатнай олоороо сугларжа уурхайлдаг шубуудай үгы һаань, энээн тухай дуулгагты. Шубуудые тоо бүридэлдэ абахын тула тэдэнэр хаана бииб, хаана хомор бэ гэһэн тодорхой мэдээн хэрэгтэй. Олоороо сугларжа уурхайлдаг шубуудай Бүхэсоюзна тоо бүридхэлгые үнгэргэлгын дүнгүүдээр үбэл Московско областиин Пущино хотодо зүблөөн болохо. Тэндэһээ зарим һонин материалнууд толилогдохо.

Буряад ороной олоороо сугларжа уурхайлдаг шубуудые тоо бүридэлдэ абаха талаар хүдэлмэриие СССР-эй АН-ай Сибириин отделениин Буряадай филиалай Биологиин институт хүтэлбэрилнэ. Тиимэһээ һонирхоһон бүхы асуудалнуудаар тус институдта хандагты.

Нүхэдүүд, нютагайнгаа олоороо сугларжа уурхайлдаг шубууд тухай дуулгажа, бидэндэ ехэ туһа хүргэхыетнай гүйнабди.

В. ПРОКОПЬЕВ,
Н. НЕКРАСОВ,
биологиин эрдэмэй кандидадууд, Орнитологическа Бүхэсоюзна бүлгэмэй гэшүүд.

«ЖУРНАЛИСТ» 1987 ОНДО

Партиин XXVII съездын шиидхэбэринүүдээр манай ажабайдалда нэмээгдэн оруулагдаһан шэнэ юумэнэй мэдэрэл хаа хаанагүй ойлгогдоно. Мүн хэблэлэйшье хүдэлмэри шэнэлэгдэбэ. Газетэнүүдэй статьянууд бүри зоримгой, үнэн сэхэ, теле-болон радио дамжуулганууд улам хурса, гүнзэгы шүүмжэлэлтэй, хүнэй дура татамаар болоно байна. Эхилһэн эдэ хубилалтануудые яажа батадхаха, хүгжөөхэ хэрэгтэйб? Нэн түрүүн эдэ бүгэдэ тухай «Журналист» 1987 ондо бэшэхэ.

Эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхалгада, экономическа болон социальна байдалай, хүн зоной оюун ухаанай шэнэлэн хубилалгада хэблэл ямар үүргэ дүүргэдэг бэ гэжэ журнал сооһоо ойлгохот.

Корреспондентнүүд ба редакторнуудай, фотокорреспондентнүүд болон хүдөө бэшэгшэдэй, партийна хүдэлмэрилэгшэд болон пропагандистнуудай хүдэлмэридэ туһатай байхань лабтай. Партиин XXVII съездын шиидхэбэринүүдые үргэн ниитэдэ ойлгуулан дэлгэрүүлхын тула газетэ болон журналнуудай редакцинууд шэнэ темэнүүдые, ниитэ гаршаг болон шэнэ хараа шэглэлнүүдые бэдэржэ эхилэнхэй. Тиимэһээ зохёохы дүй дүршэлөө халан абалга хэблэлэй бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ аша туһатай байха. Журналистын мэр-

[«ПРАВДА» ГАЗЕТЫН БОЛОН СССР-эй ЖУРНАЛИСТНУУДАЙ ХОЛБООНОЙ ХЭБЛЭЛ]

гэжэлэй нюусанууд тухай, тэрэнэй ёһо заншалай талануud болон дүй дүршэл ололго тухай «Журналист» өөрынгөө гаршагууд доро хөөрэхэ. Лекци болон политинформацинуудта бэлдэхэдэ контрпропагандистска статьянууд ехэ туһа хүргэхэ.

Энэ журнал имагтал журналистнуудта зорюулагданхай бэшэ. Юуб гэхэдэ, хэблэл хадаа манай ажабайдалай толи ха юм. Оршон тойронхиёо шэнээр, һанагдаагүй талаһаань хаража ойлгоходотнай тэндэ «Журналист» туһалха. Сэнхир экранда гү, али радиодамжуулгануудта оло дахин уулзаһан, мүн газетэнүүдтэ саг үргэлжэ бэшэжэ байдаг хүнүүдтэй журналай хуудаһанууд дээрэ хөөрэлдэхэ аргатай болохот.

1987 ондо «Журналистын» хуудаһанууд дээрэ мэдээжэ теле-дамжуулгануудые эмхидхэгшэдтэй: **Л. Вознесенскитэй** («Проблемы-поиски-решения»), **Ю. Черниченкэтэй** («Сельский час»), **Ю. Белянчиковатай** («Здоровье»), **С. Капицатай** («Очевидное-невероятное»), **Ю. Семеновтой** («По законам мужества»), **Э. Рязановтай** («Кинопанорама»), **А. Ивановтой** («Вокруг смеха») уулзахат.

Уран зохёолшод **В. Астафьев, А. Ким, В. Распутин,** шүүмжэлэгшэд **Л. Аннинский, И. Дедков, Ю. Суровцев** гэгшэд литературно-уран һайханай шүүмжэлэл тухай бодомжонуудаараа хубаалдаха.

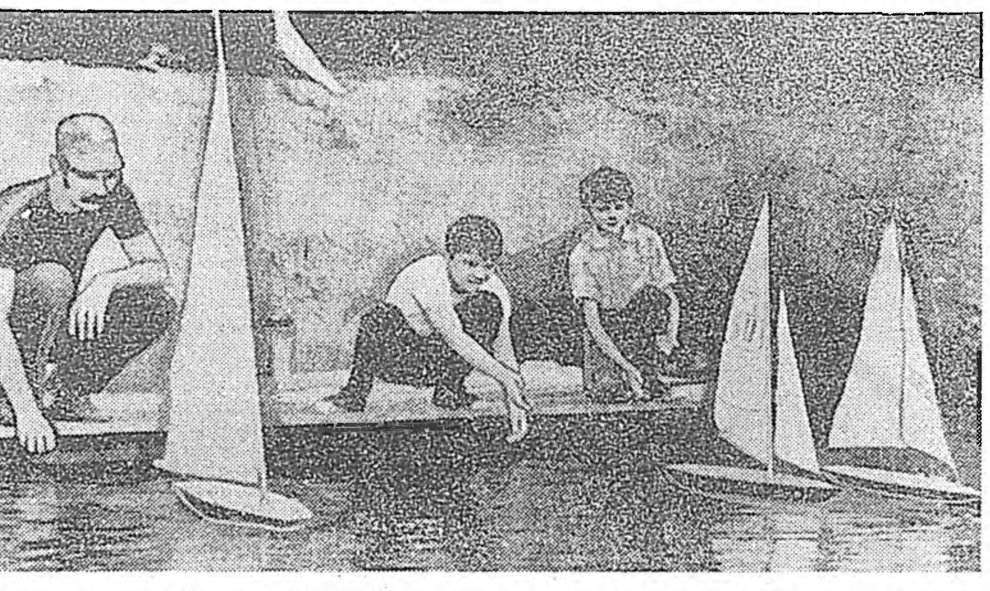
Бүхыдэнь театр тухай, тэрэ тоодо театральна шүүмжэлгэ тухай һанамжануудаа СССР-эй арадай артистнууд **М. Ульянов, И. Горбачев** гэгшэд хэлэхэ ёһотой.

А. П. Чехов тухай, «Осколки» гэжэ шог зугаата журнал болон тэрэнэй редактор Н. Лейкин тухай литературна тэмдэглэлнүүдые «Журналист» 1987 **ондо** дурадхана.

Анха түрүүшынхиеэ ород хэлэн дээрэ «Журналистын» хуудаһануудта толилогдохо гэбэл: **«Джонатан Свифтын** олондо мэдээжэ бэшэ памфледүүд, **Т. Драйзерай, Э. Хемингуэйн, Дж. Стейнбегэй, У. Фолкнерой** бэшэгүүд, Швейцариин мэдээжэ уран зохёолшо **Макс Фришэй** шэлэгдэмэл публицистикэ мүн.

Хэммонд Иннесэй «Берег мародеров» гэжэ детектив, **«Агата Кристиин** «Убийство по газетному объявлению» гэжэ рассказ, **Василий Викторовэй** «Персона нон-грата» гэжэ политическэ детектив мүн лэ журналда толилогдохо.

«ЖУРНАЛИСТ» журналай редакци. КПСС-эй ЦК-гай «Правда» хэблэл.

ЗУНАЙ САГАЙ ЗУЛГЫ...
Ерээдүйн морягууд.

П. БУР...

Һэрюухэн агаарта сэнгэхэдэ хүхюун.

Р. БА...

ПРАВДА БУРЯТИИ

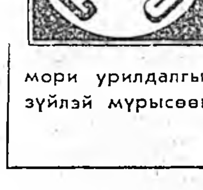
Нэгэдэхи хуудаһанда. КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ — тогтоол. «Сагай уларилай ямаршье һаань» — В. Бадмаевай репортаж.

Хоёрдохи хуудаһанда. КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ — тогтоол. Хэблэлэй темээр. «Түрэл хүдөө нютагни» — П. Натаевай статья.

Гурбадахи хуудаһанда. Аша үрэтэ ажалай, элүүр энхэ байдалай түлөө. «Эбсэшэгүйгөөр, шүүмжэлхы шангаар» — Буряадай АССР-эй дотоодын хэрэгүүдэй министр С. Ивановой статья. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Республикын нютаг нютагай һонин. Спортын һонин. Мэргэжэлтэдэй һанамжаар. «Тобшолол хэхын орондо...» — Б. Мироновай статья. «Уһан дээрэ болгоомжотой байгты». «Аюулай болохогүйн тула»— В. Сакияевай статья. Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«45-һаа 6-ень тааха» ба «36-һаа 5-ень тааха» «Спортлотонуудай» 1986 оной августын 3-да үнгэргэгдэһэн 31-дэхи тираж.

«45-һаа 6-ень тааха»: 2 — биатлон, 5 — бүхэ барилдаан, 29—стендовэ буудалга, 39—бадминтон, 42—теннис, 44—шатар.

«36-һаа 5-ень тааха»: 3—бобслей, 15 — байдарка ба каноэгээр һэлюурдэлгэ, 16—мори урилдалгын спорт, 22—уһа руу һүрэлгэ, 26—табан зүйлэй мүрысөөн.

(ТАСС).

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений—2-65—54.

Республиканская типография Го... ственного комитета Бурятской АС... делам издательств полиграфии и... ной торговли г. Улан-Удэ ул. Лен... Н-00572. Заказ № 181. Индекс...